

Terrorismirikosdirektiivin täytäntöönpano

Lausuntotiivistelmä työryhmämietinnöstä

Kuvailulehti

Julkaisija	Oikeusministeriö	9.3.2018	
Tekijät	Janne Kanerva		
Julkaisun nimi	Terrorismirikosdirektiivin täytäntöönpano Lausuntotiivistelmä työryhmämietinnöstä		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Oikeusministeriön julkaisu 4/2018		
Diaari/hankenumero	OM 1/481/2016 OM014:00/2017	Teema	Mietintoja ja lausuntoja
ISBN PDF	978-952-259-676-5	ISSN PDF	1798-7105
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-676-5		
Sivumäärä	45	Kieli	suomi
Asiasanat	Terrorismirikokset, salaiset pakkokeinot, salaiset tiedonhankintakeinot		
Tiivistelmä <p>Oikeusministeriö lähetti 40 viranomaiselle, yhteisölle ja henkilölle 9.11.2017 lausuntopyynnön terrorismirikosdirektiivin täytäntöönpanoa koskevasta työryhmämietinnöstä. Mietinnössä ehdotetaan tehtäväksi direktiivin edellyttämät muutokset rikoslakiin. Lisäksi mietinnössä ehdotetaan muutoksia pakkokeinolain salaisia pakkokeinoja ja poliisilain salaisia tiedonhankintakeinoja koskeviin säännöksiin.</p> <p>Lausunto saatiin 27 taholta. Kymmenen lausunnonantajaa totesi, että niillä ei ole lausuttavaa tai huomautettavaa tai että ne tukevat esitettyjä lainmuutoksia. Useissa lausunnoissa mietintöä pidettiin yleisesti ottaen hyvin, kattavasti, huolellisesti tai perusteellisesti valmisteltuna, vaikka yksityiskohdista olisikin ollut huomautettavaa. Lukuisat mietinnön lainsäädäntöehdotukset olivat sellaisia, että vain harvat lausunnonantajat lausuivat niistä, ja jos lausuivat, niillä ei ollut huomautettavaa, taikka ne kannattivat tai pitivät perusteltuina mietinnössä ehdotettuja lainsäädäntömuutoksia. Pakkokeinolain 10 lukuun ja poliisilain 5 lukuun ehdotettuja muutoksia pidettiin ongelmallisina vain yhdessä lausunnossa televalvonnan osalta.</p> <p>Eräiden ehdotettujen lainsäädäntömuutosten osalta joissakin lausunnoissa katsottiin, että on aihetta vielä harkita rangaistavan käyttäytymisen ulottuvuutta ja ehdotetun sääntelyn täsmällisyyttä laillisuusperiaatteen valossa. Tämä koski kouluttautumista terrorismirikoksen tekemistä varten (ns. itsekokouluttautumisen säätäminen rangaistavaksi) ja terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistämistä (uuden rangaistussäännöksen säätäminen).</p>			
Kustantaja	Oikeusministeriö		
Julkaisun jakaja/myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi , www.oikeusministerio.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Justitieministeriet	9.3.2018	
Författare	Janne Kanerva		
Publikationens titel	Genomförande av direktivet om terroristbrott Sammandrag av utlåtandena om arbetsgruppsbetänkandet		
Publikationsseriens namn och nummer	Justitieministeriets publikation 4/2018		
Diarie- /projektnummer	OM 1/481/2016 OM014:00/2017	Tema	Betänkanden och utlåtanden
ISBN PDF	978-952-259-676-5	ISSN PDF	1798-7105
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-676-5		
Sidantal	45	Språk	finska
Nyckelord	Terroristbrott, hemliga tvångsmedel, hemliga metoder för inhämtande av information		
Referat	<p>Justitieministeriet bad den 9 november 2017 totalt 40 myndigheter, sammanslutningar och personer yttra sig om arbetsgruppsbetänkandet om genomförande av direktivet om terroristbrott. I betänkandet föreslås det att de ändringar som direktivet om terroristbrott förutsätter görs i strafflagen. I betänkandet föreslås dessutom ändringar i bestämmelserna om hemliga tvångsmedel i tvångsmedelslagen och i bestämmelserna om hemliga metoder för inhämtande av information i polislagen.</p> <p>Sammanlagt 27 instanser lämnade utlåtande. Tio av remissinstanserna konstaterade att de inte har något att yttra sig om eller anmärka på eller att de understöder de föreslagna lagändringarna. I flera utlåtanden ansågs att betänkandet i allmänhet har beretts väl, noggrant, grundligt eller på ett heltäckande sätt, trots att det i detaljerna kunde finnas något att anmärka på. Många av lagstiftningsförslagen i betänkandet var sådana att enbart få av remissinstanserna yttrade sig om dem och de som yttrade sig hade inget att anmärka på eller understödde förslagen eller ansåg de föreslagna lagstiftningsändringarna vara motiverade. Enbart i ett utlåtande ansågs ändringarna som föreslås i 10 kap. i tvångsmedelslagen och 5 kap. i polislagen vara problematiska till den del de gäller teleövervakning.</p> <p>I fråga om en del av de föreslagna lagstiftningsändringarna ansågs det i vissa yttranden att det ännu finns skäl att överväga vad straffbart beteende ska omfatta och om bestämmelserna är tillräckligt exakta med hänsyn till laglighetsprincipen. Detta gällde deltagande i utbildning för ett terroristbrott (kriminalisering av s.k. självutbildning) och främjande av resa som görs i syfte att begå ett terroristbrott (intagande av en ny straffbestämmelse).</p>		
Förläggare	Justitieministeriet		
Distribution/ Beställningar	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi , www.justitieministeriet.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Mietintöjä ja lausuntoja 4/2018

Terrorismirikosdirektiivin täytäntöönpano

Lausuntotiivistelmä työryhmämietinnöstä

Oikeusministeriö, Helsinki 2018

Oikeusministeriö

ISBN: 978-952-259-676-5

Helsinki 2018

Sisältö

1. Johdanto	6
1.1 Työryhmämietintö	6
1.2 Pyydetyt ja saadut lausunnot.....	10
2. Yleinen lausuntopalaute	12
3. Yksityiskohtainen lausuntopalaute	16
3.1 Rikoslakia koskevat muutosehdotukset	16
3.2 Pakkokeinolain 10 lukua koskevat muutosehdotukset.....	29
3.3 Poliisilain 5 lukua koskevat muutosehdotukset.....	35
4. Lainsäädäntömuutosten vaikutukset	41
5. Muut lausunnoissa esiin nostetut asiat	42

1. Johdanto

1.1 Työryhmämietintö

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2017/541 terrorismin torjumisesta sekä neuvoston puitepäätöksen 2002/475/YOS korvaamisesta sekä neuvoston päätöksen 2005/671/YOS muuttamisesta annettiin 15.3.2017. Oikeusministeriö asetti 5.5.2017 työryhmän, jonka tehtävänä oli arvioida, mitä lainsäädäntömuutoksia direktiivin täytäntöönpano edellyttää ja valmistella tarvittavat lainsäädäntömuutokset. Työryhmän mietintö oli laadittava hallituksen esityksen muotoon. Asettamispäätöksen mukaan työryhmän toimikausi päättyi 20.10.2017. Työryhmä luovutti mietintönsä 8.11.2017 (mietintöjä ja lausuntoja 56/2017).

Mietinnössä ehdotetaan tehtäväksi direktiivin edellyttämät muutokset rikoslakiin (39/1889). Lisäksi mietinnössä ehdotetaan muutoksia pakkokeinolain (806/2011) salaisia pakkokeinoja ja poliisilain (872/2011) salaisia tiedonhankintakeinoja koskeviin säännöksiin.

Kansainvälisiä rikoksia koskevaa rikoslain 1 luvun 7 §:n momenttia ehdotetaan täydennettäväksi niin, että Suomen lakia sovelletaan tekopaikan laista riippumatta myös Suomen ulkopuolella tehtyyn rikoslain 34 a luvun 8 §:n 2 momentissa tarkoitettuun ryöstö-, kiristys- ja väärennysrikokseen. Viitattua oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevaa momenttia muutettaisiin niin, että oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädettyä sovellettaisiin rikoslain 34 a luvun 1 §:ssä tai 2 §:n 3 kohdassa tarkoitettun rikoksen tekemiseksi tehtyyn ryöstöön, törkeään ryöstöön, kiristykseen ja törkeään kiristykseen sekä mainitun luvun 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa, 2 momentissa tai 3 momentissa, 2 §:n 3 kohdassa taikka 4, 5 tai 5 b §:ssä tarkoitettun rikoksen tekemiseksi tehtyyn väärennykseen tai törkeään väärennykseen.

Kemiallisen aseiden kiellon rikkomista koskevaan rikoslain 11 luvun 8 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jonka mukaan kemiallisen aseiden kiellon rikkomisesta tuomitaan myös se, joka toimittaa 1 momentissa tarkoitetun kemiallisen aseiden tai harjoittaa tutkimustoimintaa sellaisen aseiden tuottamista varten. Tutkimustoimintaa koskeva täydennys tehtäisiin myös biologisen aseiden kiellon rikkomista koskevaan rikoslain 11 luvun 9 §:ään biologisen aseiden valmistamisen tai tuottamisen osalta. Ydinräjähderyöstä koskevaan rikoslain 34 luvun 6 §:n 1 momenttia täydennettäisiin niin, että rangaistaviksi tulevat myös ydinräjähdyksen hankkiminen, kuljettaminen, toimittaminen ja kehittäminen sekä tutkimustoiminnan harjoittaminen ydinräjähdyksen valmistamista varten.

Terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia koskevaan rikoslain 34 a luvun 1 §:ää ehdotetaan muutettavaksi ensinnäkin niin, että teon olisi oltava omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin maalle tai kansainväliselle järjestölle. Maan asemesta laissa nykyisin mainitaan valtio. Pykälän 1 momentin muutettu 4 kohta kattaisi rikoslain 35 luvun 3 b §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetun törkeän datavahingon, 38 luvun 6 §:n 1 momentin 3, 5 tai 6 kohdassa tarkoitetun törkeän tietoliikenteen häirinnän ja 38 luvun 7 b §:n 1 momentin 1, 3 ja 5 kohdassa tarkoitetun törkeän tietojärjestelmän häirinnän. Näiden rikosten tekemisestä terroristisessa tarkoituksessa tuomittaisiin vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään seitsemän vuotta. Tämän muutoksen myötä rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin nykyiset 4–7 kohta siirtyisivät 5–8 kohdaksi.

Terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia koskevan rikoslain 34 a luvun 1 §:n 3 momentti ehdotetaan muutettavaksi koskemaan radiologisia aseita. Muutetun momentin mukaan se, joka 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa valmistaa, hankkii, kuljettaa, toimittaa tai kehittää ydinterrorismin torjumisesta tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen (SopS 6/2009) 1 artiklan 4 kappaleen b kohdassa tarkoitetun laitteen, pitää sellaista laitetta hallussaan tai harjoittaa tutkimustoimintaa sellaisen laitteen valmistamista varten, olisi tuomittava terroristisessa tarkoituksessa tehdystä radiologista asetusta koskevasta rikoksesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi. Tämän muutoksen myötä pykälän nykyinen yrityksen rangaistavuutta koskeva 3 momentti siirtyisi 4 momentiksi.

Terroristiryhmän johtamista koskevaan rikoslain 34 a luvun 3 §:ää ehdotetaan täydennettäväksi niin, että rangaistavaksi tulee myös sellaisen terroristiryhmän johtaminen, jonka toiminnassa ei ole vielä tehty terroristisessa tarkoituksessa tehtyä rikosta. Pykälän muutetun 2 momentin mukaan se, joka johtaa terroristiryhmää, joka toimii tehdäkseen 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa, 2 momentissa tai 3 momentissa tarkoitetun rikoksen, olisi tuomittava terroristiryhmän johtamisesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi. Pykälään lisättävän 4 momentin mukaan se, joka johtaa terroristiryhmää, joka toimii tehdäkseen 1 §:n 1 momentin 1 koh-

dassa tarkoitetun rikoksen, olisi tuomittava terroristiryhmän johtamisesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Kouluttautumista terrorismirikoksen tekemistä varten koskevaa rikoslain 34 a luvun 4 b §:ää ehdotetaan muutettavaksi niin, että rangaistavaksi tulee myös ns. itsekouluttautuminen. Tämä toteutettaisiin niin, että pykälästä poistetaan ilmaisu kouluttautumisesta ”4 a §:ssä tarkoitetulla tavalla”. Ilmaisulla osoitetaan, että koulutuksen tulee voimassa olevan säännöksen mukaan tapahtua toisen henkilön eli koulutuksen antajan ohjauksessa. Lisäksi rikoslain 34 a luvun 4 b §:ää ehdotetaan täydennettäväksi niin, että kouluttautumisen tarkoituksena voi olla myös kyseisen luvun 2 §:ssä rangaistavaksi säädetyn terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelun tekeminen.

Matkustamista terrorismirikoksen tekemistä varten (jäljempänä ”matkustamisrikos”) koskevaa rikoslain 34 a luvun 5 b §:ää ehdotetaan muutettavaksi niin, että siitä poistetaan nykyiset tekijää ja matkustamisen kohdetta koskevat rangaistavuuden rajaukset. Pykälän 1 momentin mukaan sen muuttamisen jälkeen kyseisestä rikoksesta tuomittaisiin se, joka matkustaa toiseen valtioon tehdäkseen siellä rikoslain 34 a luvun 1–4, 4 a–4 c, 5 tai 5 a §:ssä tarkoitetun rikoksen. Tämä tarkoittaisi sitä, että tämän säännöksen nojalla rangaistaisiin myös niitä henkilöitä, jotka palaavat tai muuten matkustavat Suomeen tehdäkseen täällä terrorismirikoksen.

Rikoslain 34 a luvun uuden 5 c §:n 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi rangaistavaksi terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistäminen (jäljempänä ”matkustamisrikoksen edistämisrikos”). Mainittuun rikokseen syyllistyisi se, joka edistääkseen 5 b §:n 1 momentissa tarkoitetun rikoksen tekemistä neuvoin, toimin tai muilla tavoin auttaa toista. Rangaistukseksi tuomittaisiin sakkoa tai vankeutta enintään yksi vuosi. Terrorismin rahoittamista koskevan rikoslain 34 a luvun 5 §:n 2 momenttia muutettaisiin niin, että terrorismin rahoittamisena olisi rangaistavaa myös matkustamisrikoksen edistämisrikoksen rahoittaminen.

Telekuuntelua koskevaa pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että sen 11 kohdassa otetaan huomioon rikoslain 34 a luvun 1 §:n muutokset. Kohdan mukaan sen muuttamisen jälkeen telekuuntelua voitaisiin käyttää muiden rikosten ohessa rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa, 2 momentissa tai 3 momentissa tarkoitetun terroristisessa tarkoituksessa tehdyn rikoksen tutkinnassa. Vastaava muutos ehdotetaan tehtäväksi asuntokuuntelua koskevaan pakkokeinolain 10 luvun 17 §:ään. Telekuuntelua koskevan muutoksen vaikutukset ulottuisivat pakkokeinolain 10 luvun 4 §:n 1 momentissa ja 27 §:n 2 momentissa olevien viittausten vuoksi myös telekuuntelun sijasta tapahtuvaan tietojen hankkimiseen ja peitetoimintaan.

Televalvontaa koskevaa pakkokeinolain 10 luvun 6 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että televalvontaa voitaisiin käyttää matkustamisrikoksen edistämisrikoksen tutkinnassa. Muutoksen vaikutukset ulottuisivat pakkokeinolain 10 luvun 8 §:ssä ja 10 §:n 2 momentissa olevien viittausten vuoksi myös sijaintitietojen hankkimiseen ja tukiasematietojen hankkimiseen.

Televalvontaa teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella koskevaa pakkokeinolain 10 luvun 7 §:n 1 momenttia ja suunnitelmallista tarkkailua koskevaa 12 §:n 3 momenttia ehdotetaan muutettaviksi niin, että sellaista televalvontaa ja suunnitelmallista tarkkailua voitaisiin käyttää matkustamisrikoksen edistämisrikoksen tutkinnassa.

Pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n 2 momenttiin, 6 §:n 2 momenttiin, 7 §:n 1 momenttiin ja 12 §:n 3 momenttiin tehtäväksi ehdotettuja muutoksia vastaavat muutokset ehdotetaan rikosten estämistä koskevien toimivaltuuksien osalta tehtäväksi poliisilain 5 luvun 5 §:n 2 momenttiin (telekuuntelu), 8 §:n 2 momenttiin (televalvonta), 9 §:ään (televalvonta teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella) ja 13 §:n 3 momenttiin (suunnitelmallinen tarkkailu).

Mietinnössä arvioidaan, että direktiivin artikkelit toimenpiteistä julkisesti yllyttävän sisällön torjumiseksi internetissä (21 artikla), jäsenvaltioiden välistä tietojenvaihtoa koskevan neuvoston päätöksen 2005/671/YOS muuttamisesta (22 artikla), terrorismin uhrien auttamisesta ja tukemisesta (24 artikla), terrorismin uhrien suojelusta (25 artikla) ja toisessa jäsenvaltiossa asuvien terrorismin uhrien oikeuksista (26 artikla) eivät edellytä lainsäädäntömuutoksia.

Mietinnön vaikutusarvioinnin mukaan lainsäädäntöehdotuksista ei ole suoraan johdettavissa taloudellisia vaikutuksia niin, että viranomaisille voi osoittaa aiheutuvan direktiivin täytäntöönpanosta euromäärinä ilmeneviä lisäkustannuksia. Uudet rangaistavat teot ja tekotavat koskisivat toimintaa, jonka tämänhetkisestä esiintymisestä rankaisemattomana ei ole tietoa sikäli kuin sitä nykyisin esiintyy. Minkäänlaista luotettavaa arviota ei voida myöskään esittää siitä, missä määrin uusia rangaistavaksi säädettyjä tekoja tulee mahdollisesti käsiteltäviksi rikosprosessissa. Olettaa kuitenkin voi, että uusia tai muutettuja rangaistussäännöksiä koskevia soveltamistilanteita ei tule paljon. Toisaalta jo nykyisiä terrorismirikoksia koskevia säännöksiä on vähitellen ryhdytty soveltamaan, joten tilanne voi myös nyt rangaistaviksi ehdotettujen tekojen osalta muuttua. Viranomaisvoimavarojen riittävyyden seuranta ja aiheen ilmetessä toimenpiteet niiden riittävyyden turvaamiseksi ovatkin tarpeen.

Vähäisiä taloudellisia vaikutuksia saattaa mietinnön mukaan aiheutua myös ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanosta. Käsitys vaikutusten vähäisyydestä kuitenkin perustuu nyt ehdotettavien rangaistavan käyttäytymisen alaa laajentavien

lainsäädäntömuutosten luonteeseen. Jos uusia tai muutettuja säännöksiä sovelletaan, rangaistusasteikkojen perusteella teoista tuomitaan valtaosin sakkoa tai ehdollista vankeutta. Tämä koskee rikosten rangaistusasteikkojen perusteella esimerkiksi muutoksia, joita ehdotetaan tehtäviksi kouluttautumista terrorismirikosten tekemistä varten, terrorismin rahoittamista ja matkustamisrikosta koskeviin säännöksiin, sekä uutta rangaistussäännöstä matkustamisrikoksen edistämisrikoksesta.

1.2 Pyydetyt ja saadut lausunnot

Arviomuistiosta pyydettiin lausunto 40 viranomaiselta, yhteisöltä ja henkilöltä. Lausunto tai ilmoitus siitä, että asiasta ei ole lausuttavaa, saatiin 25 taholta. Rikosuhripäivystys ja Suomen Mielenterveysseura antoivat yhteisen lausunnon Ensi- ja turvakotien liiton ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton kanssa. Lausunto pyydettiin seuraavilta tahoilta (tähdellä (*)) merkityt antoivat lausunnon tai ilmoituksen):

Liikenne- ja viestintäministeriö *
 Opetus- ja kulttuuriministeriö
 Puolustusministeriö
 Sisäministeriö
 Sosiaali- ja terveysministeriö *
 Ulkoministeriö *
 Valtiovarainministeriö *

Eduskunnan oikeusasiamies *
 Valtioneuvoston oikeuskansleri *
 Valtakunnansyyttäjänvirasto *
 Poliisihallitus *
 Keskusrikospoliisi *
 Suojelupoliisi *
 Rajavartiolaitoksen esikunta
 Tulli *
 Maahanmuuttovirasto
 Säteilyturvakeskus *
 Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto *

Korkein oikeus (varattiin tilaisuus antaa lausunto)

Turun hovioikeus *
 Vaasan hovioikeus *

Vantaan käräjäoikeus *
 Päijät-Hämeen käräjäoikeus

Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto *

Suomen tuomariliitto ry *

Suomen Asianajajaliitto *
Suomen Lakimiesliitto ry *
Julkiset Oikeusavustajat ry
Suomen Syyttäjäyhdistys ry
Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry
Medialiitto ry
Amnesty International – Suomen osasto ry
Suomen Punainen Risti *
Ihmisoikeusliitto ry
Pakolaisneuvonta ry
Suomen Pakolaisapu ry
Rikosuhripäivystys *
Suomen Mielenterveysseura *

Professori Sakari Melander *
Professori Martin Scheinin *

Lisäksi lausunnon antoivat yhteisessä lausunnossa Rikosuhripäivystyksen ja Suomen Mielenterveysseuran kanssa Ensi- ja turvakotien liitto ja Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

2. Yleinen lausuntopalaute

Jotkut lausuntopyynnön saaneet ovat ainoastaan ilmoittaneet, että niillä ei ole lausuttavaa (**valtioneuvoston oikeuskansleri, Tulli, Säteilyturvakeskus, yhdenvertaisuusvaltuutettu, Turun hovioikeus ja Vantaan kärjäoikeus**).

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että se on ollut työryhmän kuultavana ja että sillä on ollut mahdollisuus osallistua mietinnön laatimiseen 24 ja 26 artiklan osalta. Ministeriö voi yhtyä mietinnössä esitettyyn kuvaukseen artiklojen suhteesta Suomen lainsäädäntöön ja käytäntöihin. Kyseiset artikkelit eivät edellytä lainsäädäntömuutoksia ministeriön hallinnonalalla. Ministeriöllä on eräitä teknisluonteisia korjausehdotuksia.

Ulkoministeriö toteaa, että ministeriön toimialan kannalta keskeiset asiat on tuotu työryhmän tietoon mietintöä valmisteltaessa. Ministeriö korostaa ihmisoikeuksia ja humanitaarista oikeutta koskevien kappaleiden merkitystä. Ulkoministeriö kiinnittää lausunnossaan huomiota ministeriössä valmistelussa olevaan hallituksen esitykseen, joka liittyy merenkulun turvallisuuteen kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskevaan pöytäkirjaan ja mannerjalustalla sijaitsevien kiinteiden lauttojen turvallisuuden kohdistuvien tekojen ehkäisemistä koskevaan pöytäkirjaan.

Valtiovarainministeriö pitää työryhmän mietintöä kattavana ja hyvin valmisteltuna. Ministeriö pitää yleisesti tärkeänä, että terrorismirikosdirektiiviä kansallisesti täytäntöönpantaessa varmistetaan, että direktiivin edellyttämät vähimmäissäännöt tulevat kattavasti säädellyiksi kansallisessa lainsäädännössämme.

Eduskunnan oikeusasiamiehen lausunnossa todetaan, että ehdotetuista lainsäädäntömuutoksista ei pääosin ole lausuttavaa. Hän kuitenkin kiinnittää huomiota eräisiin seikkoihin lähinnä sen vuoksi, että jatkovalmistelussa laadittavan hallituksen esityksen perusteluilla voitaisiin mahdollisesti vähentää eräitä lainkäyttäjän kohtaamia tulkintaongelmia.

Poliisihallitus pitää työryhmän mietintöä hyvin ja laajapohjaisesti valmisteltuna. Terrorismirikosdirektiivin kansallista täytäntöönpanoa on arvioitu ja tarkastelu perustellisesti. Lain soveltajan kannalta perustelutekstit on kirjoitettu seikkaperäisesti, mikä vähentää tulkinnallisten kysymysten määrää ja ohjaa mahdollisimman tarkkarajaisesti säädösten soveltamista.

Keskusrikospoliisi toteaa osallistuneensa asian valmisteluun sen aikaisemmissa käsittelyvaiheissa ja työryhmän työskentelyyn. Keskusrikospoliisin näkemykset on huomioitu asian aikaisemmissa käsittelyvaiheissa eikä sillä ole huomautettavaa työryhmän mietinnön johdosta.

Suojelupoliisi toteaa, että se on ollut edustettuna mietinnön valmistelleessa työryhmässä, mistä johtuen sillä on ollut tilaisuus vaikuttaa mietinnön sisältöön jo sen valmisteluvaiheessa. Suojelupoliisi pitää mietintöön kirjattuja kantoja hyvin valmisteltuna ja perusteltuna. Direktiivin edellyttämät lainsäädäntömuutokset on toteutettu harkiten ja tarkasti. Suojelupoliisilla ei ole muuta toimialaansa kuuluvaa lausuttavaa.

Valtakunnansyyttäjänvirasto on todennut, että sillä oli edustaja oikeusministeriön asettamassa työryhmässä ja hän on työryhmässä esittänyt Valtakunnansyyttäjänviraston kannanotot lainsäädäntömuutoksista. Virastolla ei ole lausuttavaa työryhmän mietinnöstä.

Vaasan hovioikeus toteaa, että esitetyt uudet rangaistussäännökset perustuvat direktiivin lainsäädäntövelvoitteisiin, minkä vuoksi lausunnossa ei ole syytä enää arvioida esitettyjen kriminalisointien tarpeellisuutta.

Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto tukee työryhmän kannanottoja ja esitettyjä lakimuutoksia.

Suomen tuomariliitto ry toteaa, että mietinnössä on erittäin perusteellisesti ja ansiokkaasti arvioitu direktiivin eri artikloista johtuvia lainsäädännön muutostarpeita ja eri vaihtoehtoja niiden täyttämiseksi. Samoin suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä on mietinnössä arvioitu kattavasti. Yleisesti ottaen hyvä kehityssuunta ei kuitenkaan ole, että ehdotettujen muutosten jälkeen on huomattavasti enemmän käytännössä erittäin harvoin sovellettavaksi tulevia kriminalisointeja. Muutosehdotusten taustan vuoksi liitto pitää kuitenkin ehdotettuja muutoksia pääosin hyväksyttävänä.

Suomen Asianajajaliitto toteaa, että rikoslakiin tehtävät jatkuvat muutokset ilman muutoksista saatujen kokemusten analyysiä eivät ole kannatettavia. Asianajajaliitto ymmärtää toki direktiivin asettamat velvollisuudet. Epäiltyjen terrorismirikosten oikeudenkäyntien yhteydessä on havaittu suomalaiselle rikosoikeudenkäynnille poikkeuk-

sellisia piirteitä, esimerkiksi melko mittavassa määrin ns. luonnetodistelua liittyen mitä ilmeisimmin epäillyn rikoksen terroristiseen tarkoitukseen. Mietintö on sinänsä tehty huolellisesti ja siinä on pyritty myös ottamaan huomioon laillisuusperiaatteesta johtuva tarkkarajaisuus- ja täsmällisyysvaatimus. Asianajajaliitolla on ollut työryhmässä edustus, mutta se haluaa kuitenkin kiinnittää huomiota muutamaan kohtaan.

Suomen Lakimiesliitto ry katsoo, ettei työryhmä ole laajentanut ehdotettuja kriminalisointeja pidemmälle kuin mitä direktiivi edellyttää. Mietintö edustaa kokonaisuudessaan hyvää ja tarkoin harkittua lainsäädäntötyötä. Yleisesti voidaan todeta, että monet rikoslain 34 a luvun säännöksistä ja varsinkin nyt ehdotetut lisäykset kriminalisoivat varsin varhaisia ja valmisteluluonteisia tekoja. Säädetäessä tämän tyyppisiä tekoja rangaistaviksi olisi kiinnitettävä erityisen suurta huomiota rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteeseen sisältyvään epätäsmällisyyskieltoon.

Suomen Punainen Risti toteaa, että hallituksen esityksestä tulee paljon selkeämmin käydä ilmi, miten direktiivin johdantokappaleet 37 ja 38 tulee huomioida kansallisessa täytäntöönpanossa.

Rikosuhripäivystyksen, Suomen Mielenterveysseuran, Ensi- ja turvakotien liiton ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton (jäljempänä ”Rikosuhripäivystys ym.”) yhteisessä lausunnossa uhrien auttamista lähestytään käytännön tilanteiden ja tarvittavien ohjeistusten sekä kehittämistyön kautta. Olennaista on kehittää valmiussuunnittelua siten, että suunnitelmissa otetaan huomioon terrorismirikoksen uhrien erityisasema yhteistyössä kaikkien toimijoiden kanssa.

Professori Sakari Melander toteaa, että työryhmä on tehnyt perusteellista työtä ja arvioinut suhteellisen lyhyessä ajassa kattavan direktiivin edellyttämiä muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön. Työryhmä on omaksunut työssään kuitenkin direktiivin velvoitteet varsin kirjaimellisesti ottavan lähestymistavan, jossa kansalliselle harkintamarginaalille, jota direktiivin täytäntöönpanoon aina sisältyy, ei jätetä juuri sijaa. Nyt täytäntöön pantava direktiivi entisestään laajentaisi rikoslain 34 a luvussa tarkoitetun rangaistavan käyttäytymisen alaa ja loitontaisi sitä oikeushyviä konkreettisesti loukkaavista teoista. Tätä kehitystä ei voida pitää toivottavana sääntelyn ennakoitavuuden ja selkeyden näkökulmasta. Terrorismirikoksia koskeva viimeaikainen lainsäädäntökäytäntö näyttää valitettavasti suhtautuvan terrorismirikoksiin ikään kuin poikkeustapauksena, jota koskeva lainsäädäntö jatkuvasti loitontuu oikeusvaltiollisesta perus- ja ihmisoikeuksien asettamat vaatimukset täysimääräisesti huomioon ottavasta lainsäädäntötraditiosta. Sääntelyn lisääntymisen ohella direktiivin täytäntöönpano entisestään monimutkaistaa rikoslain 34 a luvun sisältämää sääntelyä.

Professori Martin Scheinin toteaa, että työryhmä on osittain seurannut hänen puoltamaansa pidättyvää linjaa uusien kriminalisointien säätämisessä. Liian laajat terrorismin määritelmät ja väljät terrorismiin liittyvät kriminalisoinnit johtavat sekä voimavarojen väärään kohdentamiseen että terrorismin vastatoimien legitimeettiongelmiin. Pidättyvä suhtautuminen uusien kriminalisointien säätämiseen saa tukea direktiivin 23 artiklaan otetusta perusoikeuksien suojalausekkeesta.

Scheinin pitää välttämättömänä, että direktiivin johdannon 37 kohdan vaikutus rikoslain 34 a luvun säännösten soveltamisalan rajoituksena otettaisiin nyt vakavan pohdinnan kohteeksi. Esimerkiksi kouluttautumisrikosta (4 b §), matkustamisrikosta (5 b §), matkustamisen edistämisrikosta (5 c §) ja terroristiryhmän johtamisrikosta (3 §) arvioitaessa tulee työryhmän ehdottamien lainmuutosten takia olemaan entistä keskeisemmässä asemassa, mikä on ollut epäillyn rikosentekijän tarkoituksena. Jos tekijän tarkoituksena oli itse osallistua taikka edistää muiden osallistumista aseellisten joukkojen välillä käytäviin taisteluihin aseellisen konfliktin oloissa ulkomailla, direktiivin johdannon 37 kohta tarkoittaa, ettei direktiiviä lainkaan sovelleta kyseiseen henkilöön. Scheininin mukaan hänen esittämänsä näkökohdat ja ehdotukset tulisi ottaa huomioon myös pakkokeinoja koskevien säännösten yhteydessä.

3. Yksityiskohtainen lausuntopalaute

3.1 Rikoslakia koskevat muutosehdotukset

Rikoslain 1 luvun 7 §:n 3 momentti

Rikoslain 1 luvun 7 §:n 3 momenttia ehdotetaan täydennettäväksi niin, että Suomen lakia sovelletaan tekopaikan laista riippumatta myös Suomen ulkopuolella tehtyyn 34 a luvun 8 §:n 2 momentissa tarkoitettuun ryöstö-, kiristys- ja väärennysrikokseen. Muutettu säännös kuuluisi seuraavasti:

7 §

Kansainvälinen rikos

Suomen lakia sovelletaan tekopaikan laista riippumatta myös Suomen ulkopuolella tehtyyn ihmiskauppaan, törkeään ihmiskauppaan sekä 34 a luvussa rangaistavaksi säädettyyn rikokseen ja mainitun luvun 8 §:n 2 momentissa tarkoitettuun ryöstö-, kiristys- ja väärennysrikokseen.

Valtiovarainministeriö kannattaa ehdotuksessa valittua tapaa saattaa 12 artiklan mukaiset ryöstö-, kiristys- ja väärennysrikokset kattavasti Suomen rikosoikeuden soveltamisalaan. Nykyinen momentti ei kata mainittuja rikoksia.

Suomen tuomariliitto ry:llä ei ole huomattamista muutosehdotuksesta.

Rikoslain 11 luvun 8 §:n 2 momentti

Kemiallisen aseiden kiellon rikkomista koskevaan rikoslain 11 luvun 8 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti:

8 §

Kemiallisen aseiden kiellon rikkominen

Kemiallisen aseiden kiellon rikkomisesta tuomitaan myös se, joka toimittaa 1 momentissa tarkoitetun kemiallisen aseiden tai harjoittaa tutkimustoimintaa sen tuottamista varten.

Valtiovarainministeriö pitää uusien tekotapojen lisäämistä perusteltuna.

Suomen tuomariliitto ry:llä ei ole huomattamista ehdotettuihin muutoksiin rikoslain 11 luvun säännöksiin.

Rikoslain 11 luvun 9 §:n 2 momentti

Biologisen aseiden kiellon rikkomista koskevaan rikoslain 11 luvun 9 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti:

9 §

Biologisen aseiden kiellon rikkominen

Biologisen aseiden kiellon rikkomisesta tuomitaan myös se, joka harjoittaa tutkimustoimintaa 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua biologisen aseiden valmistamista tai 3 kohdassa tarkoitettua sellaisen aseiden tuottamista varten.

Valtiovarainministeriö pitää tutkimustoiminnan säätämistä rangaistavaksi perusteltuna.

Suomen tuomariliitto ry:llä ei ole huomattamista ehdotettuihin muutoksiin rikoslain 11 luvun säännöksiin.

Rikoslain 34 luvun 6 §:n 1 momentti

Ydinräjähderikosta koskevaa rikoslain 34 luvun 6 §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi lisäämällä siihen ydinräjähderikoksen tekotapoja. Nykyisin momentissa mainitaan ainoastaan Suomeen tuominen sekä valmistaminen, räjäyttäminen ja hallussapito. Muutettu säännös kuuluisi seuraavasti:

6 §

Ydinräjähderikos

Joka tuo Suomeen taikka hankkii, valmistaa, kuljettaa, toimittaa, pitää hallussaan, kehittää tai räjäyttää ydinräjähteen tai harjoittaa tutkimustoimintaa sen valmistamista varten, on tuomittava *ydinräjähderikoksesta* vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Valtiovarainministeriö pitää uusien tekotapojen lisäämistä perusteltuna.

Rikoslain 34 a luvun 1 §

Terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä rikoksia koskevaa rikoslain 34 a luvun 1 §:ää muutettaisiin ensinnäkin niin, että 1 momentin johdantokappaleessa sana ”valtiolle” muutettaisiin sanaksi ”maalle”. Pykälän 1 momentin 4 kohta ehdotetaan muutettavaksi koskemaan tiettyjä terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä tietoverkkorikoksia, jolloin momentin nykyiset 4–7 kohta muuttuisivat 5–8 kohdaksi. Lisäksi 3 momentti ehdotetaan muutettavaksi koskemaan eräitä terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä radiologista asetta koskevia rikoksia, minkä myötä pykälän 3 momentti siirtyisi 4 momentiksi. Muutettu pykälä kuuluisi seuraavasti:

1 §

Terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset

Joka terroristisessa tarkoituksessa siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin maalle tai kansainväliselle järjestölle, tekee

- 1) laittoman uhkauksen, perättömän vaarailmoituksen, 24 luvun 4 §:n 2 momentissa tarkoitettua törkeää julkisrauhan rikkomisen tai 44 luvun 10 §:ssä tarkoitettua ydinenergian käyttörikoksen, on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kolmeksi vuodeksi,

2) tahallisen vaaran aiheuttamisen, tahallisen räjähdetöksen, vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkomisen tai 17 luvun 1 §:ssä tarkoitettun julkisen kehittämisen rikokseen, on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi,

3) törkeän varkauden tai törkeän moottorikulkuneuvon käyttövarkauden, jonka kohteena on joukkoliikenteeseen tai tavarankuljetukseen soveltuva moottorikulkuneuvo, tuhotyön, liikennetuhotyön, terveyden vaarantamisen, törkeän vahingon, törkeän ampuma-aserikoksen tai puolustustarvikkeiden maastavientirikoksen, on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi,

4) 35 luvun 3 b §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettun törkeän datavahingon, 38 luvun 6 §:n 1 momentin 3, 5 tai 6 kohdassa tarkoitettun törkeän tietoliikenteen häirinnän tai 38 luvun 7 b §:n 1 momentin 1, 3 tai 5 kohdassa tarkoitettun törkeän tietojärjestelmän häirinnän, on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään seitsemäksi vuodeksi.

5) kemiallisen aseenn kiellon rikkomisen, biologisen aseenn kiellon rikkomisen tai tahallisen törkeän ympäristön turmelemisen, joka on tehty 48 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla, on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi,

6) törkeän pahoinpitelyn, törkeän ihmiskaupan, panttivangin ottamisen, törkeän tuhotyön, törkeän terveyden vaarantamisen, ydinräjähdetöksen tai kaappauksen, on tuomittava vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kahdeksitoista vuodeksi,

7) surman, on tuomittava vankeuteen vähintään neljäksi ja enintään kahdeksitoista vuodeksi, tai

8) tapon, on tuomittava vankeuteen vähintään kahdeksaksi vuodeksi tai elinkaudeksi.

Joka terroristisessa tarkoituksessa tekee murhan, on tuomittava vankeuteen elinkaudeksi.

Joka 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa valmistaa, hankkii, kuljettaa, toimittaa tai kehittää ydinterrorismin torjumisesta tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen (SopS 6/2009) 1 artiklan 4 kappaleen b kohdassa tarkoitettun laitteen, pitää sellaista laitetta hallussaan tai harjoittaa tutkimustoimintaa sellaisen laitteen valmistamista varten, on tuomittava *terroristisessa tarkoituksessa tehdystä radiologista asetta koskevasta rikoksesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Tietoverkkorikoksia koskevan täydennyksen osalta **liikenne- ja viestintäministeriö** toteaa, että ehdotettujen muutosten myötä vakavimpien tietoverkkorikosten moitittavuus korostuu, mitä on pidettävä oikeansuuntaisena kehityksenä.

Valtiovarainministeriö pitää muutoksia perusteltuina.

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että maa ei ole oikeudellisena käsitteenä samalla tavalla vakiintunut kuin valtio. Direktiivin täytäntöönpanon jatkovalmistelussa olisi

syytä harkita ”maan” sisällön tarkempaa täsmentämistä lain perusteluissa tai jopa käsitteen nimenomaista määrittelyä rikoslain 34 a luvussa.

Poliisihallitus pitää erittäin hyvänä, että nyt ehdotetaan rangaistavaksi myös eräät vakavimmat tietoverkkorikokset, jotka tehdään terroristisessa tarkoituksessa. Niin ikään kemiallisten, biologisten ja radiologisten aseiden huomiointi rangaistussäännöksissä on kannatettavaa.

Suomen tuomariliitto ry toteaa, että 1 momentin 4 kohdassa ehdotettu uusi rangaistusmaksimi (seitsemän vuotta vankeutta) entisestään kirjavaittaa rikoslain jo nykyiselläänkin varsin kirjavaksi muodostunutta rangaistusasteikkosäätelyä. Mietinnön perusteluissa esitetyistä syistä tätä voidaan kuitenkin pitää hyväksyttävänä.

Suomen Asianajaliitto ei pidä tietoverkkorikoksia koskien perusteltuna uuden poikkeuksellisen seitsemän vuoden enimmäisvankeusrangaistuksen säätämistä. Perustelumpaa olisi pysytellä perinteisissä rangaistusmaksimeissa ja säätää 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettujen rikosten enimmäisrangaistukseksi kuusi vuotta vankeutta.

Professori Martin Scheinin suhtautuu kriittisesti uuden 4 kohdan lisäämiseen 1 momenttiin. Kyseisiin tietoverkoissa tehtäviin rikoksiin ei liitettäisi vaatimusta ihmisten henkeen tai terveyteen kohdistumisesta. Pykälän kirjoittamistapaa tulisi muuttaa niin, että ”vakavan haitan” lisäedellytys koskisi myös murhaa. Scheininin mukaan systemaattisesti selkein paikka tuoda Suomen lainsäädäntöön direktiivin johdannon 37 kohdasta seuraava soveltamisalarajoitus on rikoslain 34 a luvun 1 §. Hän ehdottaa, että pykälään lisätään näin kuuluva momentti:

”Sen estämättä mitä edellä 1–3 momentissa on säädetty, terroristisessa tarkoituksessa tehtyinä rikoksina ei pidetä kansainvälisessä humanitaarisessa oikeudessa tarkoitettujen aseellisten joukkojen toimia aseellisen konfliktin aikana siltä osin kuin niiden käyttämät aseelliset tai muut voimatoimet kohdistuvat vastapuolen asevoimiin taikka muihin kansainvälisessä humanitaarisessa oikeudessa tarkoitettuihin sotilaallisiin kohteisiin.”

Scheininin mukaan hänen ehdottamansa soveltamisalan rajoitus 1 §:ssä muuttaisi matkustamisrikosta (5 b §) koskevan säännöksen ja eräiden muiden 34 a luvun kriminalisointeja koskevien säännösten soveltamisedellytyksiä.

Rikoslain 34 a luvun 3 §

Terroristiryhmän johtamista koskevaa rikoslain 34 a luvun 3 §:ää ehdotetaan muutettavaksi niin, että rangaistavaksi tulee myös sellaisen terroristiryhmän johtaminen, jonka toiminnassa ei ole vielä tehty terroristisessa tarkoituksessa tehtyä rikosta mutta joka toimii sellaisen tehdäkseen. Nykyistä sääntelyä pitkälti vastaava sääntely olisi pykälän 1, 3 ja 5 momentissa, tekojen rangaistusasteikkojen porrastamiseen liittyvistä syistä uudet säännökset olisivat niiden välissä 2 ja 4 momentissa. Muutettu pykälä kuuluisi seuraavasti:

3 §

Terroristiryhmän johtaminen

Joka johtaa terroristiryhmää, jonka toiminnassa on tehty 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa, 2 momentissa tai 3 momentissa tarkoitettu rikos tai sellaisen rikoksen rangaistava yritys taikka 2 §:ssä tarkoitettu rikos, on tuomittava *terroristiryhmän johtamisesta* vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kahdeksitoista vuodeksi.

Joka johtaa terroristiryhmää, joka toimii tehdäkseen 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa, 2 momentissa tai 3 momentissa tarkoitettua rikosta, on tuomittava terroristiryhmän johtamisesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi.

Joka johtaa terroristiryhmää, jonka toiminnassa on tehty 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu rikos, on tuomittava terroristiryhmän johtamisesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Joka johtaa terroristiryhmää, joka toimii tehdäkseen 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua rikosta, on tuomittava terroristiryhmän johtamisesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

Joka tuomitaan 1 tai 3 momentissa tarkoitettua terroristiryhmän johtamisesta, on tuomittava myös tekemästään tai hänen johdoltaan terroristiryhmän toiminnassa tehdystä 1 §:ssä tarkoitettua rikoksesta tai sellaisen rikoksen rangaistavasta yrityksestä taikka 2 §:ssä tarkoitettua rikoksesta.

Valtiovarainministeriö pitää muutosta perusteltuna. Ehdotettujen rangaistusseuraamusten osalta ministeriöllä ei ole kommentoitavaa.

Vaasan hovioikeus toteaa, että itsekouluttautumisen, sellaisen terroristiryhmän johtamisen, jonka toiminnassa ei ole tehty rikosta, matkustamisrikoksen edistämisen sekä terrorismin rahoittamisen rangaistavuuden alkamisajankohta jää lakiehdotuksessa mainituilla tunnusmerkistöillä epäselväksi. Rangaistavuutta ei saa myöskään ulottaa liian etäälle päätteestä.

Suomen tuomariliitto ry:llä ei ole huomauttamista ehdotettuihin muutoksiin pykälässä.

Professori Sakari Melander toteaa, että mietinnössä ehdotettu rikoslain 34 a luvun 3 § vastaa sinänsä direktiivin asettamiin velvoitteisiin ja on siitä näkökulmasta perusteltu. Ehdotettu säännös ei kuitenkaan ole omiaan lisäämään terrorismirikoksia koskevan sääntelyn selkeyttä ja ennakoitavuutta, vaan on omiaan pikemmin monimutkaistamaan jo valmiiksi monimutkaista ja vaikeaselkoista sääntelyä.

Rikoslain 34 a luvun 4 §:n 1 momentti

Terroristiryhmän toiminnan edistämistä koskevaa rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momenttia muutettaisiin niin, että momentin 3 kohdassa sana ”valtiolle” muutettaisiin sanaksi ”maalle”. Muutettu säännös kuuluisi seuraavasti:

4 §

Terroristiryhmän toiminnan edistäminen

Joka edistääkseen terroristiryhmän 1 tai 2 §:ssä tarkoitettua rikollista toimintaa taikka tietoisena siitä, että hänen toimintansa edistää sitä,

- 1) varustaa tai yrittää varustaa terroristiryhmää räjähteillä, aseilla, ampumatarvikkeilla tai niiden valmistamiseen tarkoitetuilla aineilla tai tarvikkeilla taikka muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla,
- 2) hankkii tai yrittää hankkia taikka luovuttaa terroristiryhmälle toimitiloja tai muita sen tarvitsemia tiloja taikka kulkuvälineitä tai muita ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä välineitä,
- 3) hankkii tai yrittää hankkia tiedon, jonka tuleminen terroristiryhmän tietoon on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa maalle tai kansainväliselle järjestölle, taikka välittää, luovuttaa tai ilmaisee terroristiryhmälle sellaisen tiedon,
- 4) hoitaa terroristiryhmän tärkeitä taloudellisia asioita tai antaa ryhmän toiminnan kannalta erittäin tärkeitä taloudellisia tai oikeudellisia neuvoja tai
- 5) tekee 32 luvun 6 tai 7 §:ssä tarkoitetun rikoksen,
 - on tuomittava, jollei teko ole 1 tai 2 §:n mukaan rangaistava taikka siitä säädetä muualla laissa yhtä ankaraa tai ankarampaa rangaistusta, *terroristiryhmän toiminnan edistämisestä* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi.

Valtiovarainministeriö pitää muutosta perusteltuna.

Suomen tuomariliitto ry:llä ei ole huomauttamista ehdotettuun muutokseen pykälässä.

Rikoslain 34 a luvun 4 b §

Kouluttautumista terrorismirikoksen tekemistä varten koskevaa rikoslain 34 a luvun 4 b §:ää ehdotetaan muutettavaksi niin, että viittausta 1 §:n 1 momenttiin muutetaan, rangaistavuuden piiriin tulee myös ns. itseopiskelu (poistetaan ilmaisu ”4 a §:ssä tarkoitetulla tavalla”) ja kouluttautumisen tarkoituksena voisi olla myös 2 §:ssä tarkoitetun terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelun tekeminen. Muutettu pykälä kuuluisi seuraavasti:

4 b §

Kouluttautuminen terrorismirikoksen tekemistä varten

Joka tehdäkseen 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa, 2 momentissa tai 3 momentissa taikka 2 §:ssä tarkoitetun rikoksen kouluttautuu räjähteiden, ampumaseiden tai muiden aseiden taikka myrkyllisten tai haitallisten aineiden valmistuksessa tai käytössä taikka muiden näihin merkitykseltään rinnastuvien erityisten menetelmien tai tekniikoiden käytössä, on tuomittava, jollei teko ole 1 tai 2 §:n mukaan rangaistava, *kouluttautumisesta terrorismirikoksen tekemistä varten* sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi.

Valtiovarainministeriö pitää muutosta kannatettavana sillä edellytyksellä, että epäiltyjen rikosprosessuaalisiin oikeuksiin kiinnitetään huomiota perusteluissa mainitulla tavalla.

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että direktiivin 7 artiklaan perustuva kouluttautumista koskeva kriminalisointi on varsin poikkeuksellinen. Korotetun tahallisuusvaatimuksen ja mahdollisten tekoon johtaneiden rinnakkaisten motivaatiotekijöiden suhdetta tahallisuusvaatimuksen täyttymisen kannalta olisi syytä direktiivin täytäntöönpanon jatkovalmistelussa pohtia. Ilmeisesti ei ole tarkoitus edellyttää, että kouluttautumisen ainoana syynä tulisi olla valmistautuminen terrorismirikoksen tekemiseen. Jatkovalmistelussa pohdittavaksi voisi tulla myös se, mikä merkitys katumisella ja suunnitelmien muuttamisella voisi esimerkiksi jo suoritettuna varusmiespalveluksen kohdalla olla.

Poliisihallitus pitää ehdotettua muutosta hyvänä, koska kouluttautuminen voi tapahtua teknologiaa hyödyntäen ilman toisen henkilön ohjausta. Muutos mahdollistaa jatkossakin aineiston keräämisen ja verkkosivuilla vierailun laillisiin tarkoituksiin.

Vaasan hovioikeus toteaa, että itsekouluttautumisen, sellaisen terroristiryhmän johtamisen, jonka toiminnassa ei ole tehty rikosta, matkustamisrikoksen edistämisen ja terrorismin rahoittamisen rangaistavuuden alkamisajankohta jää lakiehdotuksessa mainituilla tunnusmerkistöillä epäselväksi. Rangaistavuutta ei saa myöskään ulottaa

liian etäälle pääteosta. Pelkkä verkkosivuilla käynti ei ole direktiivin johdantokappaleen mukaan terrorismikoulutuksen vastaanottamista, mikä voi käytännössä johtaa ongelmaan tiedon vastaanottamisen rangaistavuuden rajan suhteen.

Suomen tuomariliitto ry pitää pykälään ehdotettua muutosta ongelmallisena. Itsekouluttautumisen kriminalisoimista tosin ei voitane välttää direktiivin johdantokappaleeseen 11 sisältyvän lausuman vuoksi. Pelättävissä kuitenkin on, että ”vääränlaista” tietoa etsinyt henkilö voi helpommin kuin muun tyyppisten rikosten kohdalla joutua aiheettomasti epäilyksi ja syytetyksikin kouluttautumisesta terrorismirikoksen tekemistä varten. Varsin vaikeasti on lisäksi hyväksyttävissä mietinnön perusteluissa oleva viittaus siihen, että rikoksessa tarkoitettu kouluttautuminen voisi tapahtua varusmiespalveluksessa saatavan koulutuksen kautta.

Suomen Asianajaliitto toteaa erityisesti ns. itseopiskeluun liittyen pitävänsä erittäin ongelmallisena terrorismirikosten määrittelyn laajentumista mös kansallisessa rikoslaisissa kattamaan käytännössä hyvin moninaisen, täysin normaalin tai jopa kansalaisten velvollisuuksiin (esimerkiksi asevelvollisuus) kuuluvun inhimillisen toiminnan. Kysymys on myös salaisten pakkokeinojen käyttöalan laajentumisesta. Kyse ei ole pelkästään näytöllisestä ongelmasta, vaan aidosta ongelmasta legaliteettiperiaatteen näkökulmasta. Asianajaliitto kannattaakin professori Melanderin lausunnossaan esittämää kouluttautumisen intensiivisyydestä ja olemisesta lähellä itse terrorismirikosta toteutettavaa kouluttamista, jolloin käsillä olisi esimerkiksi konkreettinen vaara terrorismirikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekemisestä.

Suomen Lakimiesliitto ry:n mukaan varsinkin 4 b §:ään ehdotetut muutokset saattavat aiheuttaa varsin suuria näytöllisiä ongelmia. Kouluttautujan tarkoitustahallisuuden toteen näyttäminen on todennäköisesti helpompaa tilanteissa, joissa henkilö vastaanottaa toisen henkilön antamaa koulutusta terrorismirikoksen tekemistä varten 4 a §:ssä tarkoitettulla tavalla. Itseopiskelun kriminalisoinnin myötä saattaisi käytännössä olla hyvinkin vaikea näyttää toteen, että esim. henkilön aktiivisuus tietyllä internetsivuilla todistaisi hänen tarkoituksensa tehdä terrorismirikos tai edistää sen tekemistä. Tämän ongelman on tiedostanut myös työryhmä.

Professori Sakari Melander toteaa, että direktiivin laajennus, jonka mukaan myös itseopiskelu olisi rangaistavaa, on perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta sekä sääntelyn oikeasuhtaisuus huomioon ottaen varsin ongelmallinen. Tätä korostettiin myös perustuslakivaliokunnan direktiiviehdotuksesta antamassa lausunnossa. Ehdotetussa 4 b §:ssä ei lainkaan lueteltaisi niitä kouluttautumisen tapoja, jotka voivat tulla rangaistavaksi itseopiskeluna. Ehdotettu kriminalisointi muodostuu näin soveltamisalaltaan hyvin ennakoimattomaksi. Ehdotettu rikossäännös ei täytä rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen asettamia vaatimuksia. Käytännössä kysymys olisi yksinomaan tekijän subjektiiviseen suhtautumiseen pohjautuvasta kriminalisoinnista. Kysymyksen tulisi olla siinä

määrin intensiivisestä ja lähellä itse terrorismirikosta toteutettavasta itseopiskelusta, jolloin käsillä olisi esimerkiksi konkreettinen vaara terrorismirikoksen tai sen rangaistavan yrityksen tekemisestä.

Rikoslain 34 a luvun 5 §:n 2 momentti

Terrorismin rahoittamista koskevaa rikoslain 34 a luvun 5 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että terrorismin rahoittamisena tulisi rangaistavaksi myös uudessa 5 c §:ssä rangaistavaksi säädettävän matkustamisrikoksen edistämisen rahoittaminen. Muutettu säännös kuuluisi seuraavasti:

5 §

Terrorismin rahoittaminen

Terrorismin rahoittamisesta tuomitaan myös se, joka suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja rahoittaakseen tai tietoisena siitä, että niillä rahoitetaan 1–4, 4 a–4 c, 5 b tai 5 c §:ssä tarkoitettua rikosta.

Vaasan hovioikeus yhtyy tuomariliiton lausunnossaan esittämään huomautukseen terrorismin rahoittamisen vähimmäisrangaistuksen epäsuhdasta tilanteissa, joissa rahoittaminen liittyy sakkorangaistuksella sovitettaviin tekoihin. Terrorismin rahoittamisen vähimmäisrangaistuksen tulisi olla sakkorangaistus. Terrorismin rahoittamisen rangaistavuuden alkamisajankohta jää lakiehdotuksessa mainituilla tunnusmerkistöillä epäselväksi. Rangaistavuutta ei saa myöskään ulottaa liian etäälle päätteestä.

Valtiovarainministeriö pitää perusteltuna sitä, että pykälässä viitattaisiin myös 5 c §:ään. Ministeriö kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että terrorismin rahoittamisen osalta perusteluissa olisi tarpeen ottaa kantaa siihen, kattaako terrorismin rahoittaminen myös uudentyyppiset maksuvälineet kuten virtuaalivaluutat. Lisäksi ministeriö pitää tärkeänä, että perusteluissa otetaan kantaa siihen, vastaavatko kansalliset lainsäädäntöehdotukset FATF:in suosituksia. Valtiovarainministeriö suhtautuu kriittisesti perustelussa todettuun mahdollisuuteen jättää vähäisiä rahoittamisrikoksia tuomitsematta tai tuomita rangaistusasteikko alittaen. Lähtökohtaisesti terrorismin rahoittamisrikos on aina katsottava vakavaksi.

Suomen tuomariliitto ry ei pidä asianmukaisena, että pykälässä säädetty vähimmäisrangaistus on neljä kuukautta vankeutta, vaikka rahoittamisrikos saattaa liittyä rikok-

siin, joista vähimmäisrangaistukseksi on säädetty sakkoa. Tuomariliiton käsityksen mukaan rikoslain 6 luvun 8 §:n 4 momentin mukaisen vähimmäisrangaistuksen alittamisen ja saman luvun 12 §:n mukaisen rangaistuksen tuomitsematta jättämisen ei ole tarkoitettu tulevan säännönmukaisesti sovellettavaksi tietyn tyyppisissä tilanteissa, vaan kysymys on poikkeussäännöksistä. Tuomariliitto ehdottaa sen vuoksi, että tässä yhteydessä rikoslain 34 a luvun 5 §:ää muutettaisiin niin, että lievimpien rahoittamisrikkosten kohdalla sakkorangaistuksen käyttämismahdollisuus ilmenisi pykälään sisältyvästä rangaistusasteikosta.

Suomen Asianajajaliitto viittaa 5 c §:n yhteydessä toteamaansa.

Suomen Lakimiesliitto ry:n mukaan ehdotettu lisäys 5 §:ään saattaa käytännössä aiheuttaa näyttöongelmia, eli sen toteennäyttäminen, että henkilö on ollut tietoinen siitä, että hänen antamallaan tai keräämillään varoilla tullaan edistämään ehdotetun 5 c §:n mukaisesti terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvaa matkustamista.

Professori Sakari Melander viittaa pitkälti 5 c §:n osalta esittämäänsä. Kysymys on jälleen toiminnasta, joka on huomattavan etäällä varsinaisesta terrorismirikoksesta.

Rikoslain 34 a luvun 5 b §:n 1 momentti

Matkustamisrikosta koskevaa rikoslain 34 a luvun 5 b §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että siitä poistetaan nykyiset tekijää ja matkustamisen kohdetta koskevat rangaistavuuden rajaukset. Rangaistavaksi tulisi yleisesti matkustaminen toiseen valtioon terrorismirikoksen tekemisen tarkoituksessa. Momentti muutettuna kuuluisi seuraavasti:

5 b §

Matkustaminen terrorismirikoksen tekemistä varten

Joka matkustaa toiseen valtioon tehdäkseen siellä tämän luvun 1–4, 4 a–4 c, 5 tai 5 a §:ssä tarkoitetun rikoksen, on tuomittava, jollei teko ole jonkin mainitun pykälän mukaan rangaistava, *matkustamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Valtiovarainministeriö pitää rangaistavuuden rajausten poistamista kannatettavana.

Poliisihallitus kannattaa, että matkustamista terrorismirikosten tekemistä varten koskevia säännöksiä muutettaisiin ehdotuksen mukaisesti. Palaavat vierastaistelijat muodostavat Euroopan tasolla suuren uhkapotentiaalin tällä hetkellä ja tulevaisuudessa.

Suomen tuomariliitto ry:llä ei ole huomauttamista ehdotettujen muutosten osalta. Tuomariliitto toteaa, että muutokset poistavat tekijäpiiriin ja kohdemaahan liittyvät nykyisen sääntelyn aukkokohtat.

Professori Sakari Melander toteaa, että matkustamiskriminalisointi on suoraan merkityksellinen liikkumisvapauden ja ennen muuta perustuslain 9 §:n 3 momentissa turvattun Suomen kansalaisen maahansaapumisoikeuden kannalta. Perustuslakivaliokunnan näkemys huomioon ottaen ehdotettu säännös lienee hyväksyttävissä perustuslain 9 §:n kannalta, vaikka maahansaapumisoikeus on perustuslain 9 §:n 3 momentissa säädetty ehdottomaksi oikeudeksi.

Rikoslain 34 a luvun 5 c §

Uudessa pykälässä ehdotetaan säädettäväksi rangaistavaksi matkustamisrikoksen edistämisrikos seuraavasti:

5 c §

Terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistäminen

Joka edistääkseen 5 b §:n 1 momentissa tarkoitetun rikoksen tekemistä neuvoin, toimin tai muilla tavoin auttaa toista, on tuomittava *terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistämisestä* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun tekoon ei sovelleta 5 luvun 6 §:n säännöksiä avunannosta.

Valtiovarainministeriö pitää uutta pykälää perusteltuna.

Vaasan hovioikeus toteaa, että itsekouluttautumisen, sellaisen terroristiryhmän johtamisen, jonka toiminnassa ei ole tehty rikosta, matkustamisrikoksen edistämisrikoksen sekä terrorismin rahoittamisen rangaistavuuden alkamisajankohta jää lakiehdotuksessa mainituilla tunnusmerkistöillä epäselväksi. Rangaistavuutta ei saa myöskään ulottaa liian etäälle pääteosta.

Suomen tuomariliitto ry:llä ei ole huomauttamista ehdotetun uuden pykälän johdosta.

Suomen Asianajaliiton mukaan esitetty erilliskriminalisointi vaikuttaa rikosoikeuden yleisten oppien valossa poikkeukselliselta ratkaisulta. Etäännyminen lainsäädännössä varsinaisesta terrorismirikoksesta ilman, että minkäänlaista vaaraa terrorismirikoksen toteutumisesta olisi käsillä, ei ole kannatettava. Jos erilliskriminalisointi katsotaan välttämättömäksi tulisi säännöksen tasolla täsmentää, että edistämiseltä edellytettäisiin, että sen voidaan perustellusti olettaa edistävän konkreettisen matkustamisrikoksen tekemistä ja aiheuttavan vaaran sellaisen tekemisestä, kuten mietinnön perusteluista sinällään ilmeneekin.

Professori Sakari Melander toteaa, että ehdotettu säännös ei ole perustuslakivaliokunnan käytännön näkökulmasta ongelmaton, pikemmin päinvastoin. Kysymys olisi korostetusti rikosoikeudellisesta sääntelystä, jossa rangaistava sääntely ulotettaisiin huomattavan etäälle varsinaisesta terrorismirikoksesta. On kiinnitettävä myös huomiota eduskunnan perustuslakivaliokunnan käytäntöön, jonka mukaan sääntelyn täsmällisyyttä koskeva vaatimus korostuu, jos osallisuutta rikokseen säännellään vakiintuneista osallisuusopillisista näkemyksistä poikkeavasti. Matkustamisen edistämisen rangaistavuus määrittäisi subjektiivisen tunnusmerkin ”edistääkseen 5 b §:n 1 momentissa tarkoitetun rikoksen tekemistä”, mitä on pidettävä sääntelyn ennakoitavuuden kannalta ongelmallisena. On selvää, että jäsenvaltioilla on oltava tiettyä kansallista harkintamarginaalia direktiivin velvoitteiden täytäntöönpanossa. Olisi syytä vakavasti harkita, onko kriminalisoinnin säätäminen välttämätöntä ja tarkoituksenmukaista, ja katsoa, että yleinen osallisuusvastuu riittää kattamaan direktiivissä asetetun velvoitteen. Jos osallisuusvastuuta koskevien säännösten ei katsota olevan riittäviä, ehdotettua pykälää olisi kuitenkin välttämätöntä täsmentää edellytyksellä, joka kytkisi rangaistavan käyttäytymisen konkreettiseen vaaraan matkustamisrikoksen toteuttamisesta.

Rikoslain 34 a luvun 8 §:n 2 momentti

Oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevaa rikoslain 34 a luvun 8 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että muutettu säännös kuuluisi seuraavasti:

8 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään, sovelletaan myös tämän luvun 1 §:ssä tai 2 §:n 3 kohdassa tarkoitetun rikoksen tekemiseksi tehtyyn ryöstöön, törkeään ryöstöön, kiristykseen ja törkeään kiristykseen sekä tämän luvun 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa, 2 momentissa tai 3 momentissa, 2 §:n 3 kohdassa taikka 4, 5 tai 5 b §:ssä tarkoitetun rikoksen tekemiseksi tehtyyn väärennykseen tai törkeään väärennykseen.

Valtiovarainministeriöllä ei ole tältä osin kommentoitavaa, koska ehdotettu pykälämuutos on lähinnä tekninen.

Suomen tuomariliitto ry:llä ei ole huomauttamista momenttiin ehdotettujen muutosten johdosta.

3.2 Pakkokeinolain 10 lukua koskevat muutosehdotukset

Pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n 2 momentti

Telekuuntelua koskevaa pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että sen 11 kohdassa otetaan huomioon rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momenttiin ehdotettavat muutokset. Muutosten vaikutukset ulottuisivat pakkokeinolain 10 luvun 4 §:n 1 momentissa ja 27 §:n 2 momentissa olevien viittausten vuoksi myös telekuuntelun sijasta tapahtuvaan tietojen hankkimiseen ja peitetoimintaan. Muutettu momentti kuuluisi seuraavasti:

3 §

Telekuuntelu ja en edellytykset

 Esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa kohdistaa telekuuntelua rikoksesta epäillyn hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos epäiltyä on syytä epäillä:

- 1) joukkotuhonnasta, joukkotuhonnan valmistelusta, rikoksesta ihmisyyttä vastaan, törkeästä rikoksesta ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksesta, hyökkäysrikoksen valmistelusta, sotarikoksesta, törkeästä sotarikoksesta, kidutuksesta, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisesta, biologisen aseiden kiellon rikkomisesta, jalkaväkimiinakiellon rikkomisesta;
- 2) Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisesta, sotaan yllyttämisestä, maanpetoksesta, törkeästä maanpetoksesta, vakoilusta, törkeästä vakoilusta, turvallisuussalaisuuden paljastamisesta, luvattomasta tiedustelutoiminnasta;
- 3) valtiopetoksesta, törkeästä valtiopetoksesta, valtiopetoksen valmistelusta;
- 4) törkeästä sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittämisestä;
- 5) lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä, törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä;

- 6) taposta, murhasta, surmasta, rikoslain 21 luvun 6 a §:ssä tarkoitettua kyseisen luvun 1, 2 tai 3 §:n mukaisesta törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta;
 - 7) törkeästä laittoman maahantulon järjestämisestä, törkeästä vapaudenriistosta, ihmiskaupasta, törkeästä ihmiskaupasta, panttivangin ottamisesta, panttivangin ottamisen valmistelusta;
 - 8) törkeästä ryöstöstä, törkeän ryöstön valmistelusta, törkeästä kiristyksestä;
 - 9) törkeästä kätkemisrikoksesta, ammattimaisesta kätkemisrikoksesta, törkeästä rahanpesusta;
 - 10) tuhotyöstä, liikennetuhotyöstä, törkeästä tuhotyöstä, törkeästä terveyden vaarantamisesta, ydinräjähdერიkoksesta, kaappauksesta;
 - 11) rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa, 2 momentissa tai 3 momentissa tarkoitettua terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, terroristiryhmän johtamisesta, terroristiryhmän toiminnan edistämisestä, koulutuksen antamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, kouluttautumisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta, värväyksestä terrorismirikoksen tekemiseen, terrorismin rahoittamisesta, terroristiryhmän rahoittamisesta, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta, matkustamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta;
 - 12) törkeästä vahingonteosta tai törkeästä datavahingonteosta;
 - 13) törkeästä petoksesta, törkeästä kiskonnasta;
 - 14) törkeästä rahanväärennyksestä;
 - 15) törkeästä ympäristön turmelemisesta; tai
 - 16) törkeästä huumausainerikoksesta.
-

Valtiovarainministeriöllä ei ole näiltä osin kommentoitavaa.

Poliisihallitus pitää tärkeänä, että salaiset pakko- ja tiedonhankintakeinot ovat käytettävissä terrorismirikosten estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä mahdollisimman kattavasti. Poliisihallitus kannattaa, että pakkokeinolain 10 lukuun ja poliisilain 5 lukuun tehdään mietinnössä ehdotetut tarvittavat täydennykset.

Suomen tuomariliitto ry:llä ei ole huomauttamista ehdotettujen pakkokeinolain ja poliisilain muutosten osalta ottaen huomioon, että esimerkiksi televalvontaa on mahdollista käyttää eräiden muidenkin rikosten kohdalla, joista on säädetty yhtä lievä tai jopa lievempi rangaistus kuin mietinnössä ehdotetaan rikoslain 34 a luvun 5 c §:ssä säädeettäväksi terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistämiseksi.

Pakkokeinolain 10 luvun 6 §:n 2 momentti

Televalvontaa koskevaa pakkokeinolain 10 luvun 6 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että televalvonnan perusterikokseksi tulee rikoslain 34 a luvun uudessa 5 c §:ssä rangaistavaksi säädettävä matkustamisrikoksen edistämisrikos. Muutoksen vaikutukset ulottuisivat pakkokeinolain 10 luvun 8 §:ssä ja 10 §:n 2 momentissa olevien viittausten vuoksi myös sijaintitietojen hankkimiseen ja tukiasematietojen hankkimiseen. Muutettu momentti kuuluisi seuraavasti:

6 §

Televalvonta ja sen edellytykset

Esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa kohdistaa televalvontaa rikoksesta epäillyn hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos epäiltyä on syytä epäillä:

- 1) rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta;
- 2) telesoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehdystä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta;
- 3) telesoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehdystä, automaattiseen tietojenkäsittelyjärjestelmään kohdistuneesta luvattomasta käytöstä;
- 4) seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäytöstä, lapsen houkuttelemisesta seksuaalisiin tarkoituksiin tai parituksesta;
- 5) huumausainerikoksesta;
- 6) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, kouluttautumisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, terroristiryhmän rahoittamisesta, matkustamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten tai terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistämisestä;
- 7) törkeästä tulliselvitysrikoksesta;
- 8) törkeästä laittoman saaliin kätkemisestä;
- 9) panttivanjin ottamisen valmistelusta; taikka
- 10) törkeän ryöstön valmistelusta.

Valtiovarainministeriöllä ei ole näiltä osin kommentoitavaa.

Poliisihallitus pitää tärkeänä, että salaiset pakko- ja tiedonhankintakeinot ovat käytettävissä terrorismirikosten estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä mahdollisimman kattavasti. Poliisihallitus kannattaa, että pakkokeinolain 10 lukuun ja poliisilain 5 lukuun tehdään mietinnössä ehdotetut tarvittavat täydennykset.

Suomen tuomariliitto ry:llä ei ole huomauttamista ehdotettujen pakkokeinolain ja poliisilain muutosten osalta ottaen huomioon, että esimerkiksi televalvontaa on mahdollista käyttää eräiden muidenkin rikosten kohdalla, joista on säädetty yhtä lievä tai jopa lievempi rangaistus kuin mietinnössä ehdotetaan rikoslain 34 a luvun 5 c §:ssä säädettyväksi terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistämiseksi.

Suomen Asianajaliitto toteaa, että pakkokeinojen osalta on aina pidettävä mielessä niiden käyttöön ja myös säätämiseen liittyvä suhteellisuusperiaatteen edellytys.

Professori Sakari Melander toteaa, että ongelmallisimmaksi salaisia pakkokeinoja ja salaisia tiedonhankintakeinoja koskevista ehdotuksista muodostuu matkustamisrikoksen edistämisen lisäksi pakkokeinolain 10 luvun 6 §:ään ja poliisilain 5 luvun 8 §:ään televalvonnan perusterikokseksi. Televalvonnan perusterikoksen rangaistusmaksimi on pääsääntöön mukaan vähintään neljä vuotta vankeutta. Perustuslakivaliokunta on uudemmassa käytännössään katsonut, että tunnistamistiedot ja mahdollisuus niiden kokoamiseen ja yhdistämiseen voivat olla yksityiselämän suojan kannalta siinä määrin ongelmallisia, että kategorinen erotettu suojan reuna- ja ydinalueeseen ei aina ole perusteltua, vaan huomiota on yleisemmin kiinnitettävä myös rajoitusten merkittävyyteen. Terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistäminen tekona on varsin etäällä varsinaisen terrorismirikoksen tekemisestä ja sääntelyn soveltamisala – jos ehdotettu teko päädytään säätämään rangaistavaksi – voi pitää sisällään varsin monenlaisia toimia.

Pakkokeinolain 10 luvun 7 §:n 1 momentti

Televalvontaa teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella koskevaa pakkokeinolain 10 luvun 7 §:n 1 momenttia ehdottaan muutettavaksi niin, että matkustamisrikoksen edistämisen tulee kysymyksessä olevan televalvonnan perusterikokseksi. Muutettu momentti kuuluisi seuraavasti:

7 §

Televalvonta teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella

Esitutkintaviranomainen saa kohdistaa televalvontaa rikoksesta epäillyn, asianomistajan, todistajan tai muun henkilön suostumuksella tämän hallinnassa olevaan teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, kun on syytä epäillä:

- 1) rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta;
- 2) rikosta, jonka johdosta teleosoite tai telepäätelaitte on oikeudettomasti toisen hallussa;

- 3) telesoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehtyä lähestymiskiellon rikkomista, rikoslain 17 luvun 13 §:n 2 kohdassa tarkoitettua ilkivaltaa tai mainitun lain 24 luvun 1 a §:ssä tarkoitettua viestintärauhan rikkomista;
- 4) muuta kuin 3 kohdassa tarkoitettua telesoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehtyä rikosta;
- 5) terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistämistä; tai
- 6) seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttöä.

Valtiovarainministeriöllä ei ole näiltä osin kommentoitavaa.

Poliisihallitus pitää tärkeänä, että salaiset pakko- ja tiedonhankintakeinot ovat käytettävissä terrorismirikosten estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä mahdollisimman kattavasti. Poliisihallitus kannattaa, että pakkokeinolain 10 lukuun ja poliisilain 5 lukuun tehdään mietinnössä ehdotetut tarvittavat täydennykset.

Suomen tuomariliitto ry:llä ei ole huomauttamista ehdotettujen pakkokeinolain ja poliisilain muutosten osalta ottaen huomioon, että esimerkiksi televalvontaa on mahdollista käyttää eräiden muidenkin rikosten kohdalla, joista on säädetty yhtä lievä tai jopa lievempi rangaistus kuin mietinnössä ehdotetaan rikoslain 34 a luvun 5 c §:ssä säädeettäväksi terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistämiseksi.

Pakkokeinolain 10 luvun 12 §:n 3 momentti

Suunnitelmallista tarkkailua koskevaa pakkokeinolain 10 luvun 12 §:n 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että matkustamisrikoksen edistämisrikos tulee suunnitelmallisen tarkkailun peruserikokseksi. Muutettu momentti kuuluisi seuraavasti:

12 §

Suunnitelmallinen tarkkailu ja sen edellytykset

Esitutkintaviranomainen saa kohdistaa rikoksesta epäiltyyn suunnitelmallista tarkkailua, jos tätä on syytä epäillä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta, taikka varkaudesta, kätkemisrikoksesta tai terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistämisestä.

Valtiovarainministeriöllä ei ole näiltä osin kommentoitavaa.

Poliisihallitus pitää tärkeänä, että salaiset pakko- ja tiedonhankintakeinot ovat käytettävissä terrorismirikosten estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä mahdollisimman kattavasti. Poliisihallitus kannattaa, että pakkokeinolain 10 lukuun ja poliisilain 5 lukuun tehdään mietinnössä ehdotetut tarvittavat täydennykset.

Suomen tuomariliitto ry:llä ei ole huomauttamista ehdotettujen pakkokeinolain ja poliisilain muutosten osalta ottaen huomioon, että esimerkiksi televalvontaa on mahdollista käyttää eräiden muidenkin rikosten kohdalla, joista on säädetty yhtä lievä tai jopa lievempi rangaistus kuin mietinnössä ehdotetaan rikoslain 34 a luvun 5 c §:ssä säädettyväksi terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistämiseksi.

Pakkokeinolain 10 luvun 17 §

Asuntokuuntelua koskevaa pakkokeinolain 10 luvun 17 §:ää ehdotetaan muutettavaksi niin, että sen 9 kohdassa otetaan huomioon rikoslain 34 a luvun 1 §:ään tehtävät muutokset. Muutettu pykälä kuuluisi seuraavasti:

17 §

Asuntokuuntelu ja sen edellytykset

Esitutkintaviranomaiselle voidaan myöntää lupa kohdistaa teknistä kuuntelua vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan, jossa rikoksesta epäilty todennäköisesti oleskelee (*asuntokuuntelu*). Edellytyksenä on lisäksi, että häntä on syytä epäillä:

- 1) joukkotuhonnasta, joukkotuhonnan valmistelusta, rikoksesta ihmisyyttä vastaan, törkeästä rikoksesta ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksesta, hyökkäysrikoksen valmistelusta, sotarikoksesta, törkeästä sotarikoksesta, kidutuksesta, kemiallisen aseiden kiellon rikkomisesta, biologisen aseiden kiellon rikkomisesta, jalkaväkimiinakiellon rikkomisesta;
- 2) Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisesta, sotaan yllyttämisestä, maanpetoksesta, törkeästä maanpetoksesta, vakoilusta, törkeästä vakoilusta;
- 3) valtiopetoksesta, törkeästä valtiopetoksesta;
- 4) törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä;
- 5) taposta, murhasta, surmasta;
- 6) törkeästä ihmiskaupasta;
- 7) törkeästä ryöstöstä;
- 8) törkeästä tuhotyöstä, törkeästä terveyden vaarantamisesta, ydinräjähdერიkoksesta, kaappauksesta;

- 9) rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa, 2 momentissa tai 3 momentissa tarkoitetusta terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, terroristiryhmän johtamisesta, terroristiryhmän toiminnan edistämisestä, koulutuksen antamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten, värväyksestä terrorismirikoksen tekemiseen, terrorismin rahoittamisesta; tai
- 10) törkeästä huumausainerikoksesta.

Valtiovarainministeriöllä ei ole näiltä osin kommentoitavaa.

Poliisihallitus pitää tärkeänä, että salaiset pakko- ja tiedonhankintakeinot ovat käytettävissä terrorismirikosten estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä mahdollisimman kattavasti. Poliisihallitus kannattaa, että pakkokeinolain 10 lukuun ja poliisilain 5 lukuun tehdään mietinnössä ehdotetut tarvittavat täydennykset.

Suomen tuomariliitto ry:llä ei ole huomauttamista ehdotettujen pakkokeinolain ja poliisilain muutosten osalta ottaen huomioon, että esimerkiksi televalvontaa on mahdollista käyttää eräiden muidenkin rikosten kohdalla, joista on säädetty yhtä lievä tai jopa lievempi rangaistus kuin mietinnössä ehdotetaan rikoslain 34 a luvun 5 c §:ssä säädeettäväksi terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistämiseksi.

3.3 Poliisilain 5 lukua koskevat muutosehdotukset

Poliisilain 5 luvun 5 §:n 2 momentti

Telekuuntelua koskevaa poliisilain 5 luvun 5 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että sen 7 kohdassa otetaan huomioon rikoslain 34 a luvun 1 §:ään tehtävät muutokset. Muutoksen vaikutukset ulottuisivat poliisilain 5 luvun 6 §:n 1 momentissa ja 28 §:n 2 momentissa olevien viittausten vuoksi telekuuntelun sijasta tapahtuvaan tietojen hankkimiseen ja peitetoimintaan. Muutettu momentti kuuluisi seuraavasti:

5 §

Telekuuntelu ja sen edellytykset

Poliisille voidaan rikoksen estämiseksi antaa lupa kohdistaa telekuuntelua henkilön hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän:

- 1) Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamiseen;
 - 2) sotaan yllyttämiseen;
 - 3) maanpetokseen, törkeään maanpetokseen;
 - 4) vakoiluun, törkeään vakoiluun;
 - 5) turvallisuussalaisuuden paljastamiseen;
 - 6) luvattomaan tiedustelutoimintaan;
 - 7) rikoslain 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa taikka mainitun pykälän 2 tai 3 momentissa tarkoitettuun terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn rikokseen;
 - 8) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmisteluun;
 - 9) terroristiryhmän johtamiseen;
 - 10) terroristiryhmän toiminnan edistämiseen;
 - 11) koulutuksen antamiseen terrorismirikoksen tekemistä varten;
 - 12) kouluttautumiseen terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta;
 - 13) värväykseen terrorismirikoksen tekemiseen;
 - 14) terrorismin rahoittamiseen;
 - 15) terroristiryhmän rahoittamiseen, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta; tai
 - 16) matkustamiseen terrorismirikoksen tekemistä varten, jos teon vakavuus edellyttäisi vankeusrangaistusta.
-

Valtiovarainministeriöllä ei ole näiltä osin kommentoitavaa.

Poliisihallitus pitää tärkeänä, että salaiset pakko- ja tiedonhankintakeinot ovat käytettävissä terrorismirikosten estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä mahdollisimman kattavasti. Poliisihallitus kannattaa, että pakkokeinolain 10 lukuun ja poliisilain 5 lukuun tehdään mietinnössä ehdotetut tarvittavat täydennykset.

Suomen tuomariliitto ry:llä ei ole huomauttamista ehdotettujen pakkokeinolain ja poliisilain muutosten osalta ottaen huomioon, että esimerkiksi televalvontaa on mahdollista käyttää eräiden muidenkin rikosten kohdalla, joista on säädetty yhtä lievä tai jopa lievempi rangaistus kuin mietinnössä ehdotetaan rikoslain 34 a luvun 5 c §:ssä säädettäväksi terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistämiseksi.

Poliisilain 5 luvun 8 §:n 2 momentti

Televalvontaa koskevaa poliisilain 5 luvun 8 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että televalvonnan perusterikokseksi tulee matkustamisrikoksen edistämisrikos. Muutoksen vaikutukset ulottuisivat poliisilain 5 luvun 11 §:n 2 momentissa olevan viittauksen vuoksi myös tukiasematietojen hankkimiseen. Muutettu momentti kuuluisi seuraavasti:

8 §

Televalvonta ja sen edellytykset

 Poliisille voidaan rikoksen estämiseksi antaa lupa kohdistaa televalvontaa henkilön hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämänsä telesoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän:

- 1) rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta;
 - 2) telesoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehtyyn rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta;
 - 3) telesoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehtyyn, automaattiseen tietojenkäsittelyjärjestelmään kohdistuvaan luvattomaan käyttöön;
 - 4) seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttöön, lapsen houkuttelemiseen seksuaalisiin tarkoituksiin tai paritukseen;
 - 5) huumausainerikokseen;
 - 6) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmisteluun, kouluttautumiseen terrorismirikoksen tekemistä varten, terroristiryhmän rahoittamiseen, matkustamiseen terrorismirikoksen tekemistä varten tai terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistämiseen; taikka
 - 7) törkeään tulliselvitysrikokseen.
-

Valtiovarainministeriöllä ei ole näiltä osin kommentoitavaa.

Poliisihallitus pitää tärkeänä, että salaiset pakko- ja tiedonhankintakeinot ovat käytettävissä terrorismirikosten estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä mahdollisimman kattavasti. Poliisihallitus kannattaa, että pakkokeinolain 10 lukuun ja poliisilain 5 lukuun tehdään mietinnössä ehdotetut tarvittavat täydennykset.

Suomen tuomariliitto ry:llä ei ole huomauttamista ehdotettujen pakkokeinolain ja poliisilain muutosten osalta ottaen huomioon, että esimerkiksi televalvontaa on mahdollista käyttää eräiden muidenkin rikosten kohdalla, joista on säädetty yhtä lievä tai jopa lievempi rangaistus kuin mietinnössä ehdotetaan rikoslain 34 a luvun 5 c §:ssä säädettäväksi terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistämiseksi.

Professori Sakari Melander toteaa, että ongelmallisimmaksi salaisia pakkokeinoja ja salaisia tiedonhankintakeinoja koskevista ehdotuksista muodostuu matkustamisrikkosen edistämisrikkosen lisääminen pakkokeinolain 10 luvun 6 §:ään ja poliisilain 5 luvun 8 §:ään televalvonnan perusterikokseksi. Televalvonnan perusterikoksen rangaistusmaksimi on pääsäännön mukaan vähintään neljä vuotta vankeutta. Perustuslakivaliokunta on uudemmassa käytännössään katsonut, että tunnistamistiedot ja mahdollisuus niiden kokoamiseen ja yhdistämiseen voivat olla yksityiselämän suojan kannalta siinä määrin ongelmallisia, että kategorinen erotettu suojan reuna- ja ydinalueeseen ei aina ole perusteltua, vaan huomiota on yleisemmin kiinnitettävä myös rajoitusten merkittävyyteen. Terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistäminen tekona on varsin etäällä varsinaisen terrorismirikoksen tekemisestä ja sääntelyn soveltamisala – jos ehdotettu teko päädytään säätämään rangaistavaksi – voi pitää sisällään varsin monenlaisia toimia.

Poliisilain 5 luvun 9 §

Televalvontaa teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella koskevaa poliisilain 5 luvun 9 §:ää ehdotetaan muutettavaksi niin, että matkustamisrikkosen edistämisrikos tulisi kysymyksessä olevan televalvonnan perusterikokseksi. Muutettu pykälä kuuluisi seuraavasti:

9 §

Televalvonta teleosoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella

Poliisi saa kohdistaa rikoksen estämiseksi televalvontaa henkilön suostumuksella tämän hallinnassa olevaan teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, kun jonnekin voidaan lausumiensa tai muun käyttäytymisensä perusteella perustellusti olettaa syyllistyvän:

- 1) rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta;
- 2) rikokseen, jonka johdosta teleosoite tai telepäätelaitte on oikeudettomasti toisen hallussa;
- 3) telesoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehtävään lähestymiskiellon rikkomiseen, rikoslain 17 luvun 13 §:n 2 kohdassa tarkoitettuun ilkeältä tai mainitun lain 24 luvun 1 a §:ssä tarkoitettuun viestintärauhan rikkomiseen;
- 4) muuhun kuin 3 kohdassa tarkoitettuun telesoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehtävään rikokseen;
- 5) terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistämiseen; tai
- 6) seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttöön.

Valtiovarainministeriöllä ei ole näiltä osin kommentoitavaa.

Poliisihallitus pitää tärkeänä, että salaiset pakko- ja tiedonhankintakeinot ovat käytettävissä terrorismirikosten estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä mahdollisimman kattavasti. Poliisihallitus kannattaa, että pakkokeinolain 10 lukuun ja poliisilain 5 lukuun tehdään mietinnössä ehdotetut tarvittavat täydennykset.

Suomen tuomariliitto ry:llä ei ole huomauttamista ehdotettujen pakkokeinolain ja poliisilain muutosten osalta ottaen huomioon, että esimerkiksi televalvontaa on mahdollista käyttää eräiden muidenkin rikosten kohdalla, joista on säädetty yhtä lievä tai jopa lievempi rangaistus kuin mietinnössä ehdotetaan rikoslain 34 a luvun 5 c §:ssä säädeettäväksi terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistämiseksi.

Poliisilain 5 luvun 13 §:n 3 momentti

Suunnitelmallista tarkkailua koskevaa poliisilain 5 luvun 13 §:n 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että matkustamisrikoksen edistämisrikos tulee suunnitelmallisen tarkkailun peruserikokseksi. Muutettu momentti kuuluisi seuraavasti:

13 §

Suunnitelmallinen tarkkailu ja sen edellytykset

 Poliisi saa rikoksen estämiseksi kohdistaa 2 momentissa tarkoitettuun henkilöön suunnitelmallista tarkkailua, jos on perusteltua syytä olettaa hänen syyllistyneen rikokseen, josta säädetty ankaran rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta, taikka varkauteen, kätkemisrikokseen tai terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen estämiseen.

Valtiovarainministeriöllä ei ole näiltä osin kommentoitavaa.

Poliisihallitus pitää tärkeänä, että salaiset pakko- ja tiedonhankintakeinot ovat käytettävissä terrorismirikosten estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä mahdollisimman kattavasti. Poliisihallitus kannattaa, että pakkokeinolain 10 lukuun ja poliisilain 5 lukuun tehdään mietinnössä ehdotetut tarvittavat täydennykset.

Suomen tuomariliitto ry:llä ei ole huomauttamista ehdotettujen pakkokeinolain ja poliisilain muutosten osalta ottaen huomioon, että esimerkiksi televalvontaa on mahdollista käyttää eräiden muidenkin rikosten kohdalla, joista on säädetty yhtä lievä tai jopa lievempi rangaistus kuin mietinnössä ehdotetaan rikoslain 34 a luvun 5 c §:ssä säädeettäväksi terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistämiseksi.

4. Lainsäädäntömuutosten vaikutukset

Liikenne- ja viestintäministeriö yhtyy siihen mietinnössä esitettyyn havaintoon, että viranomaisvoimavarojen seuranta on tarpeen. Myös esitetyllä telekuuntelu- ja televalvontaoikeuksien laajentamisella uusiin tekemuotoihin voi olla taloudellisia vaikutuksia teleyrityksille. Niitä koskevien mahdollisten taloudellisten vaikutusten lisäämistä esitykseen voisi harkita.

Valtiovarainministeriö toteaa, että mietinnössä tarkoitetuista muutoksista mahdollisesti aiheutuvat kustannukset on katettava valtiontalouden kehyspäästösten ja valtion talousarvioiden mukaisten määrärahojen ja henkilötyövuosimäärien puitteissa, mikä on myös todettava muutosten valmisteluun liittyvissä säädösesityksissä.

Poliisihallitus toteaa, että terrorismirikoksiin liittyvät esiselvitykset ja varsinaiset esitutkinnot ovat lisääntyneet viimeisten vuosien aikana. Terrorismirikosten esitutkinnot ovat vaativia ja pitkäkestoisia ja edellyttävät poikkeuksetta aina kansainvälistä virkaja oikeusapuyhteistyötä. Tällä hetkellä on mahdotonta tehdä luotettavia arvioita siitä, missä määrin uusia rangaistavaksi säädettyjä tekoja tulee mahdollisesti käsiteltäväksi rikosprosessissa. Viranomaisten voimavarojen (erityisesti poliisi) riittävyden seuranta ja aiheen ilmetessä tarvittavat toimenpiteet resurssien riittävyden turvaamiseksi ovat tarpeen.

Keskusrikospoliisi yhtyy Poliisihallituksen lausuntoon esityksen resurssivaikutuksista.

Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto toteaa, että mietinnössä tarkoitettujen rikosten esitutkinta ja syyteharkinta ovat tyypillisesti pitkäkestoisia. Kyseiset rikokset vaativat syyttäjiltä yleensä pitkäaikaista sitoutumista, erityistä perehtyneisyyttä, valmiutta viranomaisyhteistyöhön myös kansainvälisesti sekä erillistä kouluttautumista.

Suomen tuomariliitto ry kiinnittää huomiota siihen, että mietinnöstä puuttuu kokonaan ehdotusten muiden kuin lainsäädännöllisten vaikutusten tarkastelu.

5. Muut lausunnoissa esiin nostetut asiat

Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa direktiivin 21 artiklaan liittyen ja koskien pääsyn estämistä laittomaan terroristiseen verkkosisältöön, että ministeriö pitää perusteltuna välttää pistemäistä sääntelyä verkkosisältöön kohdistuvista estämistoimenpiteistä. Jos arvioidaan tarvetta tällaiselle lainsäädännölle, tulisi johdonmukaisesti arvioida kaiken erilaisen vakavan rikollisen sisällön estämistoimenpiteitä kokonaisuutena (mukaan lukien esimerkiksi lapsipornografisen sisällön leviämisen estäminen). Liikenne- ja viestintäministeriö lisäksi toteaa, että esityksessä ei ole arvioitu, mikä on nyt ehdotettavien rikostunnusmerkistöjen sekä toimivaltuuksien laajennuksien suhde kansallisen turvallisuuden suojaamiseen ja valmistelussa oleviin siviili- ja sotilastiedustelua koskeviin esityksiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö ehdottaa tehtäväksi teknisluonteiset korjaukset koskien mietinnön sivua 116, kohta 3 ja sivua 117, kohta 6.

Ulkoministeriön mukaan direktiivin perusoikeuksia ja -vapauksia koskeva 23 artikla ei sellaisenaan edellytä lainsäädäntömuutoksia. Ulkoministeriö pitää hyvänä, että mietinnössä todetaan, että artiklan 1 kohta ja siihen liittyvät johdantokappaleet ohjaavat lainsäätäjää ja lainkäyttäjää. Ulkoministeriö pitää hyvänä, että mietinnössä kiinnitetään huomiota 23 artiklaa täsmentäviin johdantokappaleisiin 37 ja 38.

Direktiivin 12 artiklaan liittyen **eduskunnan oikeusasiamiehen** lausunnossa todetaan mietinnössä lähdekkään siitä, että artiklassa tarkoitettu menettely tulee hallintoasiakirjojen osalta katetuksi väärennystä ja törkeää väärennystä koskevien rikoslain 33 luvun 1 ja 2 §:n perusteella. Mietinnöstä ei kuitenkaan ilmene, onko väärillä hallintoasiakirjoilla direktiivissä tarkoitettu ainoastaan rikoslain 33 luvun 6 §:ssä määriteltyjä todistuskappaleita. Mikäli direktiivissä asiakirjan vääryyttä on tarkoitettu arvioitavan myös asiakirjan sisällön totuudenmukaisuuden perusteella, eivät rikoslain 33 luvun 1 ja 2 § tältä osin välttämättä kata direktiiviin perustuvaa kriminalisointivelvoitetta kokonaisuudessaan.

Lisäksi eduskunnan oikeusasiamies toteaa direktiivin 16 artiklaan liittyen, että ainoastaan alakohta ii liittyy kruununtodistajajärjestelmäksi luonnehdittuun menettelyyn. Aiemmin esitetyt sitä koskevat ja työryhmän torjuvina perusteluina käyttämät perustelut eivät sen vuoksi täysin kata artiklassa tarkoitettua järjestelyä, jonka taustalla on pyrkimys turvallisuuteen liittyvien perusoikeuksien turvaamiseen artiklan alakohdissa i ja iv mainituilla tavoilla esimerkiksi valmisteilla olevan terrori-iskun uhan alla. Niihinkin liittyvien kertomusten merkitys näyttönä arvioitaisiin sen perusteella, kuinka kattavasti kertomusten luotettavuutta voitaisiin kontrolloida. Myös direktiivin 16 artikla ansaitsee kattavan huomion ja perusoikeuksien toteuttamiseen liittyvän punninnan.

Vaasan hovioikeus yhtyy eduskunnan oikeusasiamiehen lausunnossaan esittämään epäilyyn siitä, että rikoslain väärennyssäännökset eivät välttämättä täysin kata direktiivin 12 artiklan kriminalisointivelvoitetta.

Suomen Asianajajaliitto pitää professori Scheininin lausunnossa esittämää siitä, että asian jatkovalmistelussa pohdittaisiin rikoslain 34 a luvun 6 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohtien kumoamisen mahdollisuutta, harkinnan arvoisena.

Suomen Punainen Risti toteaa, että kansainväliset oikeussäännöt eli humanitaarinen oikeus sääntelevät sotaa käyvien osapuolten toimia. Kansainvälisen oikeuden alana humanitaarinen oikeus soveltuu vain aseellisen selkkauksen tilanteissa. Humanitaarinen oikeus ei sovellu esimerkiksi sotatoimialueella rikollisjärjestöjen väkivaltatekoihin, kunhan rikollisjärjestö ei ole alueella käytävän aseellisen selkkauksen osapuoli.

Suomen Punaisen Ristin mukaan humanitaarinen oikeus kieltää aseellisen selkkauksen aikana suurimman osan niistä toimista, jotka yleisesti mielletäisiin terrorismiksi, mikäli ne toteutettaisiin rauhan aikana. Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden mukaan aseellisissa selkkauksissa tahalliset siviileihin tai siviilikohteisiin kohdistuvat väkivallanteot luokitellaan sotarikoksiksi. Geneven IV sopimuksen mukaan ”yhteisrangaistukset samoin kuin kaikki pelotus- tai terroritoimenpiteet ovat kielletyt” (33 artikla). Geneven sopimusten II lisäpöytäkirjassa taas kielletään ”terroriteot” niitä ihmisiä vastaan, jotka eivät suoraan osallistu tai eivät enää osallistu vihollisuuksiin (4 artikla). Näiden artikloiden tavoitteena on korostaa sitä, että yksilöitä tai siviiliväestöä kohtaan ei saa kohdistaa yhteisrangaistuksia, jotka luonteestaan johtuen aikaansaavat kauhua ihmisten keskuudessa. Molemmat Geneven sopimusten lisäpöytäkirjat vuodelta 1977 kieltävät teot, joiden tarkoituksena on levittää kauhua siviiliväestön keskuudessa (I lisäpöytäkirjan 51(2) artikla ja II lisäpöytäkirjan 13(2) artikla).

Suomen Punainen Risti toteaa direktiivin johdantokappaleen 37 tarkoittavan sitä, että direktiiviä ja sen kriminalisointeja ei tule soveltaa aseellisen selkkauksen yhteydessä tehtyihin tekoihin, joihin humanitaarinen oikeus soveltuu ja jotka ovat humanitaarisen oikeuden mukaan laillisia. Tämä ei kuitenkaan estä, että direktiivin kriminalisointeja ei

voisi soveltaa sellaisiin tekoihin, joihin humanitaarinen oikeus soveltuu mutta jotka ovat myös humanitaarisen oikeuden mukaan laittomia, etenkin kun sellaisten tekojen tarkoituksena on terrorisoida siviiliväestöä. Punaisen Ristin näkemys on, että aseellisen selkkauksen yhteydessä ja niihin liittyvissä tilanteissa tulisi ensisijaisesti syyttää sotarikoksista, rikoksista ihmisyyttä vastaan tai joukkotuhonnasta. Valtioilla on kuitenkin halutessaan mahdollisuus syyttää myös muiden rikosnimikkeiden nojalla. Olennaista on, että henkilöä ei aseteta syytteeseen teosta, joka on humanitaarisen oikeuden mukaan laillinen.

Suomen Punaisen Ristin mukaan Suomen tulee varmistaa tarvittaessa, että se ei ole velvollinen asettamaan syytteeseen tai luovuttamaan sellaista henkilöä, joka on ei-valtiollisen aseellisen ryhmittymän nimissä taistellut esimerkiksi totalitaarista ja siviiliväestöä sortavaa valtiojohtoa vastaan ja tehnyt sen täysin kunnioittaen kansainvälisiä sodan oikeussääntöjä. Rikoslain 34 a luvun 6 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdan mukaisen terroristisen tarkoituksen voisi tulkita täyttyvän tilanteessa, jossa henkilö taistelee aseellisen ryhmittymän nimissä esimerkiksi sellaista sortavaa diktaattoria vastaan, joka on aloittanut etnisen puhdistuksen.

Suomen Punainen Risti esittää, että eduskunnalle annettavaan hallituksen esitykseen ja mahdollisesti myös sen lakiehdotuksiin hyvin selkeästi ja yksiselitteisesti kirjataan, että direktiivin johdantokappaleesta 37 johtuen direktiivin piiriin kuuluvia rikosnimikkeitä ei tule soveltaa sellaisiin tekoihin, jotka ovat humanitaarisen oikeuden mukaan laillisia aseellisissa selkkauksissa.

Suomen Punainen Risti toteaa, että johdantokappaleen 38 avulla pyritään varmistamaan, että epäsuorilla terrorismin kriminalisoinneilla tai muilla toimilla ei kohtuuttomasti tai perusteettomasti estetä tai vaikeuteta puolueettomien humanitaaristen avustusjärjestöjen toimintaa.

Rikosuhripäivystys ym. toteavat, että terrorismirikoksen uhrien määritelmä ei ole yksiselitteinen. Välittömiä uhreja ovat suoraan iskun kohteiksi joutuneet, iskussa kuolleet tai loukkaantuneet ja/tai taloudellisia menetyksiä kokeneet henkilöt sekä heidän menettäneiden uhrien omaiset. Laajemmassa määrittelyssä myös iskun lähellä olleet, sen kohteeksi tarkoitetut, mutta iskun fyysisistä vaikutuksista selvinneet henkilöt katsotaan uhreiksi. Tukea voivat tarvita myös muut kuin omaisiksi katsottavat uhrien läheiset henkilöt, myös paikallinen yhteisö ja auttamistoimissa mukana olleiden tarve tulee ottaa huomioon.

Rikosuhripäivystyksen ym. mukaan tilanteiden yllätyksellisyys ja laajuus tarkoittavat sitä, että valmiussuunnittelulla on erittäin suuri merkitys. Tukipalveluiden tarjoamisen osalta olennaista on luoda systemaattinen järjestelmä, jonka avulla uhreihin otetaan yhteyttä tukipalveluiden tarjoamiseksi. Ohjaaminen rikoksen uhrien tukipalveluihin tulee kirjata

mukaan valmiussuunnitelmiin. Tarvitaan valmiussuunnitelma sellaisen verkkosivuston perustamiseksi, josta uhrit ja läheiset saavat kaiken olennaisen tarvitsemansa tiedon.

Rikosuhripäivystyksen ym. mukaan rajat ylittäviä tilanteita varten olisi tärkeää luoda pelisäännöt sille, miten kotimaahansa palaava uhri ohjataan kotimaan tukipalveluihin. Kotimaahansa palaavien osalta tärkeää on hyvä yhteistyö tapahtumamaan ja asuinmaan viranomaisten välillä. Suomen ulkomaan edustustoilla on tärkeä rooli neuvoa ja avustaa kaikkia Suomessa asuvia ulkomailla hätään joutuneita henkilöitä. Edustustukset on tärkeää kytkeä mukaan valmiussuunnitteluun ja verkostoyhteistyöhön uhrien auttamiseksi.

Rikosuhripäivystyksen ym. lausunnossa pidetään tärkeänä sitä, että psykologisen tuen palveluiden maksuttomuus varmistetaan direktiivin edellyttämällä tavalla ohjeistuksilla ja tarvittaessa säädösmuutoksien. Esitutkintalain 11 luvun 9 a §:n mukaista uhrien suojelutarpeen arviointia tulisi aina soveltaa tämän tyyppisissä rikoksissa. Lausunnossa esille nostettuihin ja mietinnössä todettuihin 24 artiklan 4 kohtaan liittyviin kehittämistarpeisiin tulee tarttua koordinoitusti valtionhallinnossa ja tälle työlle tulee nimetä vastuullinen taho. Kolmannen sektorin toimijat tulee alusta lähtien ottaa mukaan tähän kehittämistyöhön.

Professori Martin Scheinin esittää harkittavaksi, että direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä kumotaan rikoslain 34 a luvun 6 §:n 1 momentin (terroristisen tarkoituksen määritelmä) 3 ja 4 kohta, jotka tarpeettomasti laajentavat ja laimentavat terrorismin käsitettä. Tämä kysymys ei nyt ole "avoinna" siinä mielessä, että direktiivi vain toistaa vanhan puitepäätöksen sisällön. Kysymyksessä on vuonna 2002 tehdyn poliittisen kompromissin uudistaminen ilman asiallisia perusteita. Se on omiaan aiheuttamaan epäselvyyttä siitä, mitä terrorismilla ylipäätään tarkoitetaan. Scheininin mukaan lisäongelmia aiheuttaa yleistävä ilmaisu "jonkin valtion" 3 kohdassa ja "jollekin valtiolle" 1 §:n 1 momentin johdantolauseessa. Jos kohtia ei kumota, Scheinin ehdottaa, että sanat "jonkin" ja "jollekin" poistettaisiin 3 kohdasta ja 1 §:n 1 momentin johdantolauseesta.

OIKEUSMINISTERIÖ JUSTITIEMINISTERIET

ISSN 1798-7105 (PDF)
ISBN 978-952-259-676-5 (PDF)

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.justitieministeriet.fi